

**RAUTALAMMIN
KUNTA
TALOUSSUUNNITELMA
2018-2021**

Sisälllys

1. Johdanto.....	3
2. Talousarvio ja -suunnitelmarakenne	5
3. Valtiontalouden kehityssuunnitelma 2018-2021	5
3.1. Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet.....	6
3.2. Sote-uudistukseen liittyvät omaisuusjärjestelyt.....	6
4. Rautalammin väestökehitys 2018-2040	7
5. Rautalammin kunnan taloutta koskevat tavoitteet 2018-2020.....	8
5.1. Toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet sekä ennakkojen maksaminen	9
5.2. Kiinteistöverotietojen tarkistamisprojekti.....	10
6. Lähipalvelut ja lähidemokratia	10
7. Merkittävät toiminnalliset, hallinnolliset ja taloudelliset muutokset vuosina	11
2018-2021	11
7.1. Hallinto ja hankkeet.....	11
7.2. Elinvoima	12
7.3. Työllisyys.....	12
8. Sosiaali- ja terveyspalvelut.....	12
8.1. Peruspalvelut lähipalveluina kuntalaisille.....	12
8.2. Toiminnan muutokset.....	13
9. Sivistys-, koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut.....	13
9.1. Varhaiskasvatus	14
9.2. Liikunta-, nuoriso-, kirjasto- ja kulttuuritoiminta	14
10. Yritys- ja elinkeinopoliittiset tavoitteet.....	15
10.1. Kunnallistekniikan rakentaminen teollisuusalueille	17
10.2. Kannustetaan nuoria ja opiskelijoita yrittäjäksi sekä yrittäjämäiseen työotteeseen.....	17
10.3. EU-kauden 2014-2020 kehittämishankkeet	17
10.4. Hanketoiminta 2018-2019.....	19
10.5. Liikekeskus-kerrostalo –hanke kuntakeskukseen.....	20
10.6. Markkinointi ja viestintä toteutetaan erottuvasti	20
11. Julkiset investoinnit 2016-2020	20
12. Vesilaitos liikelaitoksena.....	23
12.1. Vuodet 2018-2023.....	23
12.2. Uudet vesilaitoksen taksat 1.1.2018 alkaen	24
13. Yhdyskuntarakenne ja ympäristö	24
13.1. Rautalampi öljyvapaa kunta vuonna 2020	25
13.2. Yksityistiestön tukeminen	25
14. Konserni- ja omistajaohjaus	25
14.1. Rautalammin kunnan omistussuhteet tytär- ja osakkuusyhtiöihin 1.1.2017 alkaen.....	26
14.2. Tytär- ja osakkuusyhtiöiden toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.....	26
14.3. Kiinteistö Oy Rautalammin Haka ja Rautalammin kunnan Asunnonhankinta Oy.....	26
14.4. Kiinteistö Oy Oikarilan teollisuushallit.....	26

14.5. Rautalammin Kehitys Oy.....	27
14.6. As Oy Tiinari.....	27
14.7. Rautalammin Rakennus Oy.....	27
14.8. As Oy Lupsakas	27
14.9. As Oy Rautalammin Kuusitie 3	27
14.10. Kiinteistö Oy Rautalammin Virastotalo	27
14.11. Savogrow	28
15. Talous-, laina- ja henkilöstömuutokset.....	28
15.1. Rautalammin kunnan talous.....	28
15.2. Pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten lainojen sekä ylijäämän muutokset 2006-2022	29
15.3. Arvioidut lainat, lyhennykset ja maksetut korot 2017-2022.....	29
15.4. Henkilöstö ja eläkkeelle siirtymiset 2018-2021	30
15.5. Rautalammin tuloslaskelmaennuste 2016-2021	32
15.6. Rahoituslaskelma 2017-2021	33
Liite 1. Yritys- ja elinkeinotilasto	34

1. Johdanto

Rautalammin kunnan hallintoa ja peruspalveluja sekä yritystoimintaa koskevat tavoitteet on osittain johdettu Rautalammin kunnanvaltuuston hyväksymästä kuntastrategiasta 2030. Yrittäjäyyskasvatusstrategia on valmistunut vuoden 2016 aikana ja uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön syksyllä 2016. Kuntakonsernin sääntöjen valmistelu jatkuu vuoden 2018 aikana muun muassa elinvoimaohjelman laadinnalla. Vuoden 2020 alusta suunniteltu kunta-, maakunta- ja sote-rakenteita ja palvelujen tuottamista sekä järjestämistä koskeva muutos on merkinnyt sitä, että kunnassa on pyritty suunnittelemaan ja varautumaan merkittävään kuntia koskevaan yhteiskuntapoliittiseen toimintaympäristön muutokseen. Nykyisen lainsäädännön perusteella maakunta- ja sote-ratkaisut merkitsevät sitä, että suurin osa suomalaisen kunnan perinteisestä roolista ja tehtävistä siirretään lainsäädännöllä paikallisen päätöksenteon ulkopuolelle. Valta siirtyy maakunnille ja ministeriöihin ja erityisesti valtiovarainministeriöön.

2017 aloitettiin Kerkonjoen koulun peruskorjaus, joka valmistuu syyslukukauden 2018 alkuun. Lisäksi on korjattu kunnan omistamia vanhusten hoitotiloja ja panostettu matkailuun (kansallispuisto). Ongelma ja haaste uudella taloussuunnitelmakaudella tulevat esiin siinä, miten lähipalvelut voidaan säilyttää Rautalammissa? Toimiiko paikallinen suora edunvalvonta enää, vaan ainoastaan välillinen? Voivatko kuntalaiset enää vaikuttaa omiin Suomen perustuslain turvaamiin peruspalveluihin ja niiden laatuun sekä saavutettavuuteen? Säilyykö paikallinen päätösvalta kuntalaisilla ja toisaalta kunnilla paikallishallinnon näkökulmasta? Säilyvätkö Rautalammin terveyskeskuksessa lähipalvelut, säilyvätkö esim. nykyiset sosiaalitoimen palvelut Rautalammissa? Mitä kunnanhallituksen ja valtuuston

pitäisi tai olisi pitänyt tehdä, jotta palvelut säilyvät omassa kunnassa? Valtuuston kuntastrategiatyöllä 2030 on pyritty ennakoimaan tulevaisuutta ja vastaamaan uusiin toimintaympäristön muutoksesta seuraaviin palvelujen järjestämis- ja tuottamishaasteisiin ja luomaan uutta kehittävää ja yhteisöllistä ajattelua sekä tahtotilaa ja uskallusta muuttaa toimintatapoja ja -kulttuuria. Vuonna 2017 toteutetun sote-palveluiden kilpailutuksen tärkein tavoite oli säilyttää terveydenhuollon peruspalvelut Rautalammissa.

Rautalammin kunnan uuden vision 2030 keskiön muodostaa yhteistyö ja kumppanuus asukkaiden, yhdistysten ja yrittäjien kanssa. Aktiivisuus, ekologisuus, vetovoimaisuus ja viihtyisyys muodostavat Rautalammin yrittäjä- ja kulttuurikunnan toiminnallisen ja sosiaalisen perustan.

VISIO 2030

Rautalampi on entistä elinvoimaisempi paikkakunta, joka toimii maaseudun suunnannäyttäjänä. Luontoon, kulttuurihistoriaan ja yhteisöllisyyteen pohjaava rautalampilaisuus on elämäntapa ja identiteetti, joka tunnetaan myös kuntarajojen ulkopuolella.

Kuntakonserni järjestää ja tuottaa erilaisia palveluja kuntalaisille. Kuntalain perusteella vuoden 2017 alussa korostuvat omistajaohjaus- ja konserniohjaus, koska kuntaa yhtiöineen käsitellään yhtenäisenä talousyksikkönä. Elinvoimaan ja työllisyyteen panostaen kunta luo kasvuedellytyksiä omassa kunnassa toimiville yrityksille ja kotimaisille vientitoimintaa harjoittaville mikro- ja pk-yrityksille. Tavoitteena on tukea uusien yritysten perustamista ja vanhojen kasvu- ja kansainvälistymisponnisteluja sekä uusien työpaikkojen syntymistä mm. erilaisin hanketoimin. Rautalammin kuntakonsernin tavoitteet ja päämäärät 2018-2021:

- Paikallisen, mutta 1.1.2020 alkaen rajoitetun kunnallisen päätöksenteon turvaaminen
- Lähipalveluiden (perusterveydenhoito, sosiaalitoimi, työterveyshuolto ja hammashoitoa) ja vastaanottojen säilyminen omassa kunnassa.
- Varautuminen vuoden 2020 alusta mahdolliseen perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen peruspalvelujen järjestämiseen siten, että ne ovat tulevaisuudessakin saatavissa Rautalammilta lähipalveluina.
- Kunnan ja paikallistalouden elinvoimaisuutta tukevien uudistusten käynnistäminen.
- Varautuminen vuoden 2020 alusta mahdollisiin maakunta- ja sote-hallintoa ja palvelua koskeviin muutoksiin.
- Peruspalvelujen tuottaminen ja järjestäminen yhteistyössä erikokoisten kuntien ja kaupunkien, kuntayhtymien, yritysten ja kansalaisjärjestöjen kanssa.
- Palvelusetelin käyttöön ottaminen peruspalveluissa.
- Rautalammin ratsastuslukio on Suomen suurin ja laadukkain ratsastuslukio vuoteen 2030 mennessä.
- Perus- ja lukiokoulutus täydentävät toisiaan ja henkilöstöresurssit ovat yhteiskäytössä.
- Kuntatalouden tarkastelu tapahtuu konsernitasolla.
- Kuntataloutta tasapainotetaan kuntakonsernissa kohtuullisella kunnallisverotuksella.
- Kuntataloutta tervehdytetään vuosittain toimintatuottoja, maksuja ja taksoja korottamalla.
- Kunnan vuosikate on suurempi kuin poistot.

- Kuntakonsernin tulos on vuosittain positiivinen.
- Hallintoa, toimintaa ja omistaja- ja konserniohjausta koskevien periaatteet ja säännöt uusitaan.
- Varaudutaan henkilöstön eläkkeelle siirtymisten yhteydessä organisaatiota koskeviin muutoksiin.
- Tuetaan uusien yritysten perustamista ja mikro- ja pk-yritystoiminnan erikoistumista
- Järjestetään työsuunnittelijan tehtävät kunnallisena, tehtävä vakinaistetaan vuoden 2018 aikana.
- Käynnistetään kunnan maankäyttö- ja asuntotuotannon kehittämissuunnitelman laatiminen.
- Käynnistetään kuntalaisille ja yrityksille suunnattujen palvelutoimintojen järjestäminen ja tuottaminen digitalisaatiota hyödyntämällä.
- Toteutetaan vuosina 2018-2020 luontomatkailuun liittyvä hankekokonaisuuksia koordinoimalla ja edistämällä EU-rahoituksen mahdollisuuksia yritysten ja kunnan toiminta- ja infrahankkeissa.
- Rakennetaan valokuituverkko kuntaan vuoteen 2020 mennessä.
- Rakennetaan vesi- ja jätevesiverkkoa vuosina 2018-2020.
- Käynnistetään keskustajama-alueella asemakaavoitus vuoden 2018 aikana.
- Edistetään ja tuetaan kuntalaisten kansalaisaktiivisuutta, yhteisöllisyyttä ja innovaatioita.
- Edistetään lähiruoan käyttöä kouluilla ja kodeissa.
- Edistetään kotimaisten ja ulkomaisten investointien ja yritysten saamista kuntaan.
- Edistetään palveluihin ja matkailuun liittyvien vuodepaikkojen lisärakentamista.
- Edistetään ja toteutetaan vuokratulohankkeita, saneerataan olemassa olevaa rakennuskantaa, tehdään asuntopolitiinen ohjelma.
- Edistetään paikallisia bioenergian ja -öljyn, puun, turpeen, aurinkoenergian ja tuulivoiman sekä maaperän ja kaivannaistuotteiden teollista hyödyntämistä ja kotimaisen energian omavaraisuutta.
- Mahdollistetaan liikekeskus-kerrostalon rakentaminen

2. Talousarvio ja -suunnitelmarakenne

Kunnan ja kuntayhtymän talousarviota ja -suunnitelmaa koskevan suosituksen ja kuntalain mukaan valtuuston tulee vastata kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston on vuosittain päätettävä kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista kuten rahoituksesta ja sijoitustoiminnan perusteista sekä hyväksyttävä talousarvio. Kuntalain mukaan valtuuston tulee päättää myös kunnan yhtiöille ja liikelaitoksille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta, rakenteesta ja sisällöstä sekä sen hyväksymisestä, muuttamisesta ja sitovuudesta annetaan määräykset kuntalaisissa. Valtuuston tulee vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavan vuoden talousarvio. Samassa yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi eteenpäin (suunnittelukausi). Talousarviovuoden tulee olla taloussuunnitelmakauden ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma laaditaan siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen voidaan turvata. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Siinä on osoitettava se, miten rahoitustarve tulo-rahoituksen lisäksi katetaan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan talousarvio rakentuu: 1) käyttötaloussosasta, 2) tuloslaskelmaosasta ja 3) investointi- ja 4) rahoitusosasta.

3. Valtiontalouden kehityssuunnitelma 2018-2021

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,0 % vuoden 2018 aikana tämän vuoden tasosta. Hallituksen keväällä 2015 tehdyn talouspoliittisen linjauksen mukaan kuntatalouden menorajoite ja julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta.

Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kuntatalouteen aiheutuvalla menojen muutoksella. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmukainen hallituksen kuntatalouden rahoitus-asetatavoitteen kanssa. Kuitenkin esim. kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen 1 miljardin euron toimenpideohjelma etenee todellisuudessa nihkeästi. Hallitus on perunut useita aikaisempia säästöpäätöksiä, jotka koskevat kansalaisten omaa taloudellista osallistumista kustannuksiin (mm. lasten päivähoitomaksut).

Hallituksen sote-uudistuksen tavoite on alentaa sosiaali- ja terveystenomenojen kasvua 3 mrd. eurolla vuoteen 2029 mennessä. Kiinteistöveroä korotetaan hallituskaudella asteittain yhteensä 100 milj. eurolla. Kuntatalouteen vaikuttivat vuonna 2017 vielä edellisen hallituksen päättämät toimenpiteet, kuten yhteensä 90 milj. valtionosuus leikkaukset vuosina 2016-2017. Osa kunnista ei ole toteuttanut hallituksen vaatimia ratkaisuja. Hallitus myöntää, että viime vuosina kuntien omat toimet alijäämän pienentämiseksi ovat olleet merkittäviä. Nyt myönnetään myös se, että kunnilla on suuri vastuu kuntatalouden tasapainottamisesta mm. rakenteellisia uudistuksia toteuttamalla ja tuottavuutta nostamalla. Valtio ilmeisesti haluaisi hillitä ja ohjata kuntatalouden investointeja ja kuntatalouden velkaantumista. Hallitusohjelman tavoitteet liittyen työn verotuksen keventämiseen ja kokonaisverotuksen tasoon tulee myös ottaa huomioon sopeutuskeinoja valittaessa. Tämä käytännössä merkitsee sitä, että kuntien tosiasiallinen kunnallisverotuotto (efektiivinen) kunnallisverosta tehtävistä vähennyksistä johtuen on 1/3 pienempi kuin valtuuston hyväksymä kunnallisveroprosentti.

3.1. Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet

Ammatilliseen koulutukseen lisättiin 2 000 opiskelijapaikkaa vuodesta 2017 alkaen, osoittaen niihin täysi valtionrahoitus.

Maakuntauudistuksessa kuntien nykyistä verorahoitusta (verotulot + valtionosuudet) siirretään maakuntiin eurolleen saman verran kuin kustannuksia siirtyy kunnilta maakunnan vastuulle, yhteensä noin 17 mrd. euroa. Kuntien valtionosuuksista 1.1.2020 alkaen noin 5,5 mrd. euroa siirtyy maakunnille, ja 11,5 miljardin euron verotulojen siirto kunnilta maakunnille edellyttää kunnallisveroprosenttien alentamista noin 12,5 prosenttiyksiköllä. Vuoden 2016 tasolla tämä tarkoittaa, että keskimääräinen kunnallisveroprosentti laskisi uudistuksessa 19,87 %:sta vajaan 7,5 %:in. Samalla kunnallisverotuksen efektiivisyys kuitenkin paranee verosta tehtävien vähennysten siirtyessä lähes kokonaisuudessaan valtion vastuulle. Maakuntauudistuksen valmistelussa esillä on ollut myös määräaikaisten verokaton asettaminen kunnille. Verokaton asettaminen liittyy kiinteästi kuntien verotulojen 11,5 mrd. euron siirtoon maakunnille. Kunnan autonomiaa supistavan verokaton asettamisella olisi vaikutuksia myös kuntien talouteen ja mahdollisuuteen järjestää peruspalvelut.

3.2. Sote-uudistukseen liittyvät omaisuusjärjestelyt

Hallitus on luvannut, että sote-uudistukseen liittyvät omaisuusjärjestelyt (kuntien omistajuus kuntayhtymissä ja kiinteistöt, jotka suunnitellaan siirrettäviksi maakunnille) toteutetaan siten, ettei niillä ole alijäämävaikutusta kunnissa, eivätkä käyttämättä jäävät kiinteistöt jää yksittäisten kuntien rasitteeksi? Hallituksen mukaan, "Maakunnalle siirtyvää toimintaa harjoittavien lakisääteisten kuntayhtymien varat ja velvoitteet sekä kuntien maakunnille siirtyvään toimintaan liittyvä irtain omaisuus siirtyy maakunnille voimaannpanolaissa säädettävällä tavalla (suppea jakautumismalli)." Tois-taiseksi maakuntavalmistelussa ei ole mitään varmuutta siitä, mitä tapahtuu kiinteistöomaisuudelle 3+1 vuoden jälkeen. Suomessa on kokonaisuudessaan sote-käytössä olevia kiinteistöjä Nordic Health-Care Groupin selvityksen mukaan yhteensä noin 14 miljoonaa m², joista noin 38 % on laitoshoidon rakennuksia. Kuntien tai kuntayhtymien omistuksessa on noin 6.8 miljoonaa m², joista noin 3/4 on kuntien tai kaupunkien omistuksessa ja lähes 85 % kiinteistöistä on vähintään 20 vuotta vanhoja. Kuntien tai kuntayhtymien omistamista sote-kiinteistöistä noin 50 % sijaitsee kasvavissa kaupunkimaisissa kunnissa, ja Nordic Health-Care Groupin selvityksen mukaan taantuviksi leimatuissa kunnissa sijaitsee yhteensä noin 42 % kiinteistöistä. Suurin osa kuntien ja kuntayhtymien omistamis-

ta sote-kiinteistöistä on vanhainkoteja, terveyskeskuksia tai alue-, paikallis- tai laitossairaaloita ja 74 %:ssa kunnista sote-kiinteistöjä on alle 20 000m².

Lakisääteisten kuntayhtymien osalta omaisuus siirretään jakautumista vastaavalla tavalla vastaanotaville maakunnille. Muiden kuin lakisääteisten kuntayhtymien osalta tilanne on omaisuusjärjestelyjen osalta epäselvä, koska linjauksia ei tältä osin tehty. Hallitus ei myöskään ole ottanut kantaa kiinteistöjen arvostamiseen milteenkään osin, ja jättää sen ilmeisesti maakunnissa sovellettavaksi ja määriteltäväksi. *Kuntaliiton mukaan epäselvyyttä aiheuttaa myös se, että maakunnan oikeudellista asemaa ei ole päätetty ja valmistelussa.* Maakuntahallitus ja maakuntavaltuusto ovat käyttäneet ennen minkään maakuntalain voimaantuloa kuntien puolesta päätösvaltaa. Maakunta voi olla juridiselta muodoltaan joko uusi, erillinen hallintoyksikkö valtion ja kunnan väliin, tai osa valtionhallintoa tai sitten osa kuntahallintoa. Tämä on kuitenkin ratkaistava, ennen kuin esimerkiksi omaisuuden siirtoihin voidaan ryhtyä. Myöskään valinnanvapautta lisäävien linjauksien vaikutuksia organisaatio- tai omistusjärjestelyihin ei vielä linjattu. Valinnanvapaus voi siis vaikuttaa kunnan omistamien kiinteistöjen käyttöön. Mikäli maakunta jättää kiinteistön käyttämättä, on mahdollista, että yksityinen palveluntuottaja tulee tilalle. Avoimeksi jäi vielä se, että miltä osin siirtyvät kiinteistöt, muu omaisuus tai toiminta siirtyy

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet uudistetaan

Lähtökohtana edelleen ns. yhden putken valtionosuus	Valtionosuuksien volyymi pienenee	Verotuloihin perustuvan tasausjärjestelmän tasausrajoja muutetaan ja kattavuutta lisätään
Kriteerit muuttuvat hieman, mutta perusta edelleen ikärakenteessa. Uusi hyte-kriteeri.	Järjestelmään sisällytetään sote-siirron muutosrajoitin ja järjestelmämuutoksen tasaus	Siirtymäkauden muutos rajataan +/- 100 euroon asukasta kohti

maakunnille, erillisille kiinteistö- tai tuotantotoimintaa harjoittaville yhtiöille. Näillä ratkaisulla voi olla erinäisiä vaikutuksia kuntatalouteen ja palveluverkkoon mm. Kevan eläkejärjestelmän rahoituksen sekä siirtyvän omaisuuden arvonlisävero-kohtelun kautta.

4. Rautalammin väestökehitys 2018-2040

Rautalammin kunnan yksi keskeisimpiä tavoitteita on katkaista kunnan väestömäärän aleneminen. Rautalampi panostaa Rautalampi-heimon eli entisten kuntalaisten tai heidän sukujen jäsenten kutsumiseen takaisin Rautalamille tarjoamalla heille hyviä asuin- tai mökkitontteja ja joustavuutta rakentaa ja toteuttaa erilaisia asumisvaihtoehtoja. Kunta saneeraa/peruskorjaa olemassa olevaa rakennuskantaa ja tarvittaessa rakentaa uusia vuokra-asuntoja. Lisäksi kunta vastaanottaa yhteensä 80 kiintiöpakolasta vuosina 2016-2019 ja 10 oleskeluluvan saanutta turvapaikan hakijaa vuoteen 2020 mennessä. Kunta varautuu vastaanottamaan jatkuvasti työperäisiä maahanmuuttajia. Kunnan väestömäärän lisäykseen suunnittelukaudella varaudutaan erilaisilla kuntouttamista tukevilla palveluilla ja mahdollisella yhteistyöllä paikallisten kansalaisjärjestöjen, seurakuntien ja perheiden ja yksityisten kuntalaisten kanssa.

Rautalampi	Vuosi	Väestömäärä
	2020	3 253
	2030	3 106
	2040	3 001

Tilastokeskuksen väestöennuste vuoteen 2040

Pakolaisten ja maahanmuuttajien vastaanottaminen tukee positiivista väestönkehitystä 2020

Kuntastrategian valmistelun yhteydessä on arvioitu, että vuoteen 2030 mennessä pakolaisten ja maahanmuuttajien määrä kunnassa voisi olla 8-10 % kunnan koko asukasluvusta. Silloin heidän määrä voisi olisi noin 250-300 henkilöä. Tavoite on kotouttaa kuntaan vastaanotettavat pakolaiset ja maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan, rautalampilaiseen elämäntapaan ja -kulttuuriin, eikä kunnan sosiaali- ja terveystoimeen. Kotouttamisohjelman ja siihen liittyvän Viekku -hankkeen (2016-2018) avulla on voitu lisätä pakolaisten tietoutta suomalaisesta elämäntavasta ja kulttuurista ja edistää nopeasti käynnistetyin kielikoulutuksen johdosta pakolaisten sopeutumista ja juurtumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kunta on neuvotellut Konneveden kunnan kanssa jatkohankkeesta pakolaisten kotouttamiseksi Rautalammille ja Konnevedelle.

5. Rautalammin kunnan taloutta koskevat tavoitteet 2018-2020

Kuntakonsernin terve talous perustuu siihen, että konsernin tilinpäätökset talousarviovuonna 2018 ja taloussuunnitteluvuosina ovat 2018-2021 ylijäämäisiä. Vuosia 2020 ja 2021 on toistaiseksi vaikeata ennustaa tarkasti, koska toiminnallinen ja taloudellinen valtion kuntia ja maakuntia sekä niiden välistä työnjakoa ja koskevaa lainsäädäntöä ei ole vielä hyväksytty eduskunnassa. Tämä merkitsee suurta epävarmuutta tehdä arvioita kunnan ja ylipäätään kuntien näkökulmasta. Taloussuunnittelu-kaudella voidaan ennustaa suhteellisen tarkasti enintään vuoteen 2019 saakka.

- 1) verotulojen osuus taloussuunnittelukaudella 2018-2019 koko tulorahoituskertymästä on > 37 %,
- 2) verotulojen ja toimintatuottojen ja yhteismäärän tulee olla suurempi tavoitteellisesti kuin valtion-osuuksien,
- 3) toimintatuottojen osuus toimintakuluista tulee olla vuoden 2019 loppuun > 13 %,
- 4) maksujen ja taksojen tulokehitys on vastattava vuosittaista kustannuskehitystä,
- 5) kunnan vuosikate tulee olla vuoteen 2019 > 850.000 euroa,
- 6) lainakanta vuoden 2021 lopussa tulee olla < 10.500.000 euroa ja
- 7) asukaskohtainen laina vuoteen 2021 saakka < 3300 euroa/ asukas.

RAUTALAMMIN KUNNAN TALOUDEN TASAPAINOA TUKEVA TAVOITTEET 2018-2021	Tavoitteet ja mittarit	Rahoitus- ja prosenttimääräiset tavoitteet 2019 saakka	Rahoitus- ja prosenttimääräiset tavoitteet 2020-2021
MENOJEN JA TULOJEN TASAPAINO			
Tulorahoituksen riittävyys juoksevien menojen kattamiseen	Vuosikate	>850.000 €	>800.000 €
Tulorahoituksen riittävyys pitkän aikavälin investointeihin	Investointien tulorahoitusprosentti	>89 %	>90 %
Tulorahoituksen suhteellinen suuruus	Vuosikate €/ asukas	>230 €	>250 €
KUNNAN RAHOITUSTARVE			
Kunnan vakavaraisuus	Omavaraisuusaste	>45 %	>45 %
Vieraan pääoman (pitkä+lyhyt) määrä vuoden 2021 lopussa	Kokonaislainamäärä € Lainamäärä €/asukas	<10.500.000 € <3.300 €/asukas	<9.000 € < 3000 €
Vieraan pääoman (pitkä+lyhyt) suhde tulorahoitukseen/ toimintatulot+ verot+valtionosuudet	Suhteellinen velkaantuneisuus	<28 %	
Kunnan maksuvalmius	Kassan riittävyys päivinä	15-20 päivää	15-20 päivää
KUNNAN MENO- JA TULORAKENNE			

Kunnallisveroprosentti	Tuloveroprosentti	22,00 %	9,5 %
Kiinteistöveroprosentti	Yleinen enintään	1,00 %	1,30 %
	Asuinrakennukset enintään	0,70 %	1,00 %
	Vapaa-ajan asunnot enintään	1,30 %	1,30 %
Verotulojen osuus koko tuloahoituksesta	$\frac{\text{Verotulot} \times 100 \%}{\text{Toimintatuotot} + \text{verot} + \text{valtionosuudet}}$	>37 %	>46 %
Valtionosuuksien osuus koko tuloahoituksesta	$\frac{\text{Valtionosuudet} \times 100 \%}{\text{Toimintatuotot} + \text{verot} + \text{valtionosuudet}}$	<50 %	<36 %
Verotulojen ja toimintatuottojen yhteinen osuus valtion osuuksista	$\frac{(\text{Toimintatuotot} + \text{verotulot}) \times 100 \%}{\text{Valtionosuudet}}$	>50 %	>177 %
Toimintatuottojen osuus toimintakuluista	$\frac{\text{Toimintatuotot} \times 100 \%}{\text{Toimintakulut}}$	>13 %	>20 %

5.1. Toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet sekä ennakkojen maksaminen

Kiinteistöinvestointien johdosta konsernin maksuvalmius tulee olemaan vuosittain tiukka koko taloussuunnittelujakson ajan. Kassan riittävyyden arvioidaan olevan 15 -20 päivää. Maksuvalmiuden ylläpitämiseksi kunnan palveluiden laskutus uudistetaan siten, että maksuja kerätään 3-4 kertaa vuodessa. Tämä koskee esim. vesimaksuja ja muita maksuja. Vuokrien ja vesilaskujen perintä pidetään ajan tasalla. Vesimaksuja ja liittymismaksuja sekä muita kuntalaisilta perittäviä maksuja korotetaan vuoden 2018 alusta 5 % vesilaitoksen (kunnan liikelaitos) investointien johdosta ja kuntatalouden tasapainottamiseksi. Korotuspaineet syntyvät vuosien 2014 -2020 suurista vesihuollon uusin-vestoinneista (siirtoviemäri ja runkojohtojen rakentaminen). Kunnanhallituksen tehtävänä on konsernin taloudenhoidosta vastaavana seurattava sitä, että maksujen ja taksojen korotukset toteutetaan päätösten mukaisesti ja kunnan käyttötalousmenot pysyvät hyväksytyn talousarvion mukaisesti raamissa vuosittain ja koko suunnittelukauden ajan.

Sääntöuudistuksen yhteydessä kunnan sisäisen valvonnan ohjeet uudistettiin 2017.

Tulot	TP 2015	TP 2016	TA 2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020
Toimintatuotot	2.875	3.319	3.098	3.160	1.850	1.890
Verotulot	10.846	10.525	10.450	10.421	4.900	5.000
Valtionosuudet	12.912	12.979	12.550	12.345	3.800	3.800
Yhteensä	26.733	26.823	26.098	25.926	10.550	10.690

Uudessa hallituksen esityksessä, joka oli tulossa myös voimaan verovuodelle 2017, esitettiin lisäkorotuksia yleisen ja vakituisen asuinrakennuksen veroprosenttien alarajoihin. Hallitus perui tämän esityksen. Kunnan tavoite on hillitä omalla kustannuksilla leikkaavalla taloudellisella toiminnalla ja päätöksenteolla kunnallisvero- ja kiinteistöverotuksen korottamiseen kohdistuvia paineita. Rautalammin kunnan kunnallisveroprosentti on 22,00 % vuonna 2017. *Vuonna 2017 yleinen kiinteistöveroprosentti säilytetään 1,00 prosentissa, vakituista asuntoa koskeva kiinteistöveroprosentti säilyy 0,70 %:ssa ja vapaa-ajan asuntoja koskevia veroprosentti 1,30 %:ssa.*

5.2. Kiinteistöverotietojen tarkistamisprojekti

Vuoden 2017 lopussa käynnistettiin kiinteistöjä koskevien verotuspohjatietojen tarkistamisen. Tarkistamisprosessista kunnanhallituksen alaisuudessa vastaa tekninen osasto. Kiinteistöverolaki mahdollistaa kiinteistöverotietojen oikaisut ainoastaan **kahdelta vuodelta**. Lain tulkinnan mukaan katsotaan, että verovelvollinen kiinteistön omistajana ei ole tehnyt virhettä, jos puutteita esiintyy kiinteistöjen verotustiedoissa. Kunnassa voi tämän johdosta sijaita edelleen kiinteistöjä, joissa on asuttu pitkään ja niissä ei ole pidetty lopputarkastusta. Tämän johdosta voivat verottajan kiinteistöverotustiedot olla puutteelliset ja verotus alhaisempi kuin kiinteistön rakennusvalmius ja annetut tiedot veroviranomaiselle edellyttäisivät.

6. Lähipalvelut ja lähidemokratia

Kunta lain mukaan vastaa vuoden 2019 loppuun saakka kuntalaisten peruspalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta. Tähän liittyen kunta selvittää erilaiset vaihtoehdot sote-peruspalvelujen säilyttämiseksi Rautalammilla. Samalla kunnassa 1.1.2020 alkaen varaudutaan siihen, että sote-palvelut siirtyvät maakunnan vastuulle Rautalammilla joko maakunnan alaisen sote-alueen itsensä järjestämiseksi tai yritystoiminnan tai kolmannen sektorin kautta järjestämiseksi ja tuottamiseksi palveluksi. EU-kansalaisille on jo 1.1.2014 avattu valinnanvapaus, joka laajenee 1.1.2020 alkaen ja antaa sen jälkeen kuntalaisille mahdollisuuksia hakea eri lähteistä mieleisensä sairaanhoidon palvelut. Uudistus mahdollistaa kunnalle, ennen mahdollisen lain voimaantuloa, järjestää tai sopia paikallisesti sote-palvelut siten, että ne tuotetaan lähipalveluina. Kun sairaanhoidon ja sosiaalitoimen palvelut siirtyvät maakunnalle ja sote-alueille, lainsäädännöllä ohjattu toimintatapojen uudistus yhdessä valinnanvapauden kanssa muuttaa radikaalisti ja ennakoimattomasti kuluttajan ja asiakkaan käyttäytymis- ja kulutustottumuksia ja -tapoja. Siihen on perusteltua myös varautua. Kunta vastaa 1.1.2020 jälkeen kuitenkin edelleen myös kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, perus- ja lukiokoulutuksesta, päiväkotitoiminnasta ja kunnan keskuskeittiöstä sekä teknisistä ja ympäristöä koskevista kuntalaisten palveluista. Maakunta vastaa ihmisten sosiaalisesta hyvinvoinnista ja sairaanhoidosta. Maakunta- ja sote-uudistusten vaikutuksia selvittäneen Nordic Healthcare Groupin mukaan sote-uudistuksen myötä on todennäköistä, että terveys- ja sosiaalihuollon lähipalveluita tullaan keskittämään hyvinvointikeskuksiin tai muihin sote-keskittymiin. Näistä keskitettävistä lähipalveluista esimerkkejä voivat olla esim. a) terveysasematoiminta, b) sosiaalihuollon palvelukeskukset, c) neuvolatoiminta ja d) päihdeklinitikat. Nordic Healthcare Groupin mukaan pelkästään terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kiinteistön käyttötarkoituksen tai teknisten ominaisuuksien perusteella on uudistuksessa vaikea arvioida todennäköisyyttä kiinteistön tarpeettomaksi tulemiselle.

Olemassa olevien lähipalvelurakennusten jäljelle jääminen tai tarpeettomaksi tuleminen riippuu pitkälti alueellisista ja maakunnallisista ratkaisuksista sekä valinnoista siitä, mitä palveluita halutaan keskittää maakunta- ja sote-alueilla. Jo nyt tiedetään, että Pohjois-Savossa lääkärin- ja hammaslääkärin vastaanottopalvelut halutaan kilpailuttaa. *Selvä hypoteesi on se, että sote-palveluiden maakunnalliseen jatkokäyttöön tullaan myös valikoimaan uudempia ja parempikuntoisia kiinteistöjä.* Pohjois-Savon maakuntavalmistelussa on meneillään palveluverkkoa koskeva uudistustyö. Rautalampilaisille tärkeitä omassa kunnassa kuntalaisille säilytettäviä lähipalveluja ovat mm.

1. terveyskeskuslääkäri- ja hammaslääkärivastaanottopalvelut
2. erikoislääkärien vastaanottopalvelut
3. terveydenhoitajan vastaanottopalvelut
4. ennalta ehkäiset ja työterveyshuoltopalvelut
5. neuvolapalvelut
6. laboratorio-, näytteenotto- ja tutkimuspalvelut (ultra ym.)
7. vanhusten tehostettu palveluasuminen ja eriasteiset muut asumispalvelut
8. kuntoutus- ja fysioterapiapalvelut
9. sosiaali- ja toimeentulotukipalvelut

10. vammaisten ja muiden erityisryhmien palvelut
11. yhteispalvelupiste (etä- ja videoneuvottelu mahdollisuus, kunta, kela, poliisi, työvoimahallinto)
12. koulutuspalvelut; ratsastuslukio, Matti Lohen yhtenäiskoulu, ja Kerkonjoen koulu
13. keskuskeittiö- ja ravintopalvelut
14. kirjasto- ja kulttuuripalvelut
15. lasten varhaiskasvatuspalvelut
16. liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelut
17. kansalaisopistotoiminta
18. rakentaminen, kaavoitus, rakennusvalvonta, ja -lupa sekä ympäristölupa-asiat
19. kauppa-, liike- ja päivittäistavarakaupat sekä apteekkipalvelut ja muut erikoisliikkeet
20. yritys- ja elinkeinoneuvonta ja sen kehittäminen
21. työllisyyspalvelut
22. kunnan kokonaan ja tai osaksi omistavien yhteisöjen ja yhdistysten päätöksenteko ja rahoitus (esim. kehitysyritys, yhteismetsät, osuuskunnat) sekä
23. kylien kehittäminen ja rahoitus (esim. Leader-hankkeet).

7. Merkittävät toiminnalliset, hallinnolliset ja taloudelliset muutokset vuosina 2018-2021

7.1. Hallinto ja hankkeet

Kuntalaissa säädetään kuntien tehtäviksi mm. elinvoiman, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Terveyden ja hyvinvoinnin määritelmää käsitteenä ei ole määritelty tarkasti. Maakuntaudistuksessa maakuntien sote-alueille on annettu sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Maakunnille suunnitellaan siis siirrettäväksi kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhoito tukipalveluineen (vammapalvelut ym.), pelastustoimi, ympäristöterveydenhoito, maatalous ja maaseudun kehittäminen, kala- ja vesitalous, vesihuollon suunnittelu vesi- ja merenhoito, alueen ja sen elinkeinoelämän kehittäminen, yritys-, työ-, ja elinkeinopalveluiden järjestäminen sekä kotouttamisen edistäminen, alueiden käytön suunnittelu ja ohjaus, maakuntakaavoitus, rakennustoimen edistäminen, liikennejärjestelmien suunnittelu ja tienpito, kulttuurin, osaamisen, koulutuksen ja liikunnan edistäminen, maakunnallisen identiteetin edistäminen, yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan kuuluva varautuminen, ympäristötiedon tuottaminen ja yhteispalvelujen järjestäminen, ja sen johdosta näyttää ja vaikuttaa siltä, että maakunnasta ja sen useista hallintotasoista halutaan poliittisesti muodostettavan kuntalaisen, Suomen kansalaisen, lähiviranomaisen peruskunnan sijaan. Tätä olettamusta tukee vielä se, että maakunta voi halutessaan hoitaa liikennepalvelujen suunnittelua ja kehittämistä, saariston yhteysalusliikennettä, kuntien maakunnille sopimuksella siirtämiä tehtäviä, kansainvälisiä tehtäviä ja maakunnalle erikseen säädettyjä tehtäviä. Tässä vaihtoehdossa Rautalammin kunnasta siirtyisi noin 65 viran- ja toimenhaltijaa maakuntien palvelukseen. On epäselvää, missä näiden työntekijöiden työpaikat sijaitsevat?

Rautalammin kunnan keskushallinnossa tapahtuu suunnittelukauden aikana henkilöstömuutoksia. Henkilöstörekrytointien yhteydessä pyritään huomioimaan ja varautumaan yhteiskunnassa, maakunta- ja kuntakentässä tapahtuviin rakenteellisiin, toiminnallisiin ja taloudellisiin muutoksiin, jotka heijastuvat kunnan tuloihin ja menoihin. Kuntakonsernissa kunnanviraston hallinto-osastoa, hallintoa ja taloudenhoitoa koskevat muutokset, digitalisaation hyödyntäminen ja muut viraston työ- ja toimintatapoja muilla osastoilla edistävät toimenpiteet (sähköinen arkisto- ja asiakirjahallinta-, puhelin- ja kopiokoneasiat) toteutetaan suunnittelukauden aikana. Sääntö- ja organisaatiouudistus toteutetaan vuoden 2018 kevään aikana. Ne, ja aikaisemmat säännöt sekä toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat pohjana sääntövalmistelussa.

7.2. Elinvoima

Vuoden 2020 alusta alkaen kunta paikallisena kuntalaista lähellä oleva instituutiona muuttuu radikaalisti. Kunnan tulo- ja menorakenteessa tapahtuvat muutokset tuovat haasteita kunnan elinvoiman ja yritystoiminnan sekä palveluverkoston säilyttämiselle ja kehittämiselle sekä työllisyyden hoidolle. Muutokset johtuvat sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvästä kokonaisuudistuksesta, maakunnallisten itsehallintoalueiden muodostamisesta, kuntakonsernia ja kehitys- ja kiinteistöyhtiöitä koskevista muutoksista ja mahdollisista yhtiöittämistarpeista. Kunnassa on tarpeen arvioida esim. uusien osuuskuntien (vesihuolto) ja yhteismetsien perustamista, paikallistaloudessa toimivien aivan uusien yhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen toimintaa ja rahoitusta tukevien oikeussubjektien perustamisesta. Maaseudulla lähipalveluihin kohdistuvat muutokset ja leikkaukset, kuten ensihoidon palvelutasomääräysten jatkuva muuttaminen maakunnan reuna-alueilla lisää merkittävästi kansalaisten turvattomuuden tunnetta. Turvattomuutta lisäävät valtion järjestämien poliisipalveluiden saatavuuden puute, TE-toimiston työvoimaneuvontapalveluiden poistuminen alueelta ja niiden keskittäminen Kuopioon. Lisäksi turvattomuuden tunnetta lisää terveyskeskuksen päivystystoiminnan keskittyminen Kuopioon. Suunnittelukauden aikana pyritään etsimään toiminnallisia ja taloudellisia sekä paikallisia ratkaisuja, joilla kuntalaiset voivat tuntea olonsa turvalliseksi myös lähipalveluiden saavutettavuuden näkökulmasta. Alueellisen pelastustoimen palvelut ovat uudistumassa ja on tärkeää, että nykyinen palvelutaso Rautalammissa säilyy vuoden 2020 maakunta- ja sote-uudistuksessa. Paloasemalla on kaksi vakinaista pelastustoimen henkilöä.

7.3. Työllisyys

Valtio siirsi kunnille 1.1.2016 alkaen työllisyyden hoito-, järjestämis- ja talousvastuuta vaikeasti työllistettävien pitkäaikaistyöttömien ja kuntoutettavien (TYP) osalta. Uudistuksen jälkeen valtion TE-toimistojen välitettäväksi jäi enää vain koulutetut ja työkokemusta hankkineet työttömät työntekijät, joiden osuus työttömistä lienee noin 20-25 %. Rautalammin kunta palkkasi määräaikaisen työsuunnittelijan vuodeksi 2016. Työsuunnittelijan tehtävä vakinaistetaan vuoden 2018 aikana. Lisäksi kunta on pyrkinyt edistämään uusien työpaikkojen syntymistä esim. työllisyysosuuskunnan perustamiskokeilulla yhdessä Suonenjoen kaupungin kanssa. Kakis osuuskuntaa on syntynyt, ja näiden toivotaan jatkavan elämää ja kukoistavan senkin jälkeen kun hanke loppuu. Kunta pyrkii edistämään työttömien ja nuorten työllistymistä ja on sen vuoksi mukana esim. Nuoret Duuniin hankkeessa vuoden 2018 ja etsivä nuorisotyöprojektissa.

8. Sosiaali- ja terveyspalvelut

8.1. Peruspalvelut lähipalveluina kuntalaisille

Kuntastrategian 2030 ja perusturvaosaston palvelujäsennyksen mukaisesti kunnan tai muun julkis-yhteisön järjestettäväksi laissa annetut kuntalaisten peruspalvelut on tarkoitus säilyttää lähipalveluina. Sote-uudistuksen tultua voimaan, on kunnan tehtävänä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhteistyössä maakunnan kanssa.

Toimiva palvelujärjestelmä auttaa varhain ja tehokkaasti silloin kun ihmisen omat voimavarat eivät riitä. Kunnan kaikkien toimintojen hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn osaamista ja hyvinvointipalvelujen saatavuutta tulee vahvistaa. Käyttäjät otetaan mukaan palvelujen aktiivisiksi kehittäjiksi ja siten palveluista voidaan saada toimivia kokonaisuuksia. Peruspalvelut halutaan tuottaa mahdollisimman lähellä ihmisten arkea ja lähiyhteisöä. Vahvojen peruspalvelujen avulla päästään varhaiseen ennaltaehkäisyyn ja tuetaan käyttäjiä itsenäisessä selviytymisessä. Vaikeissa olosuhteissa elävät tarvitsevat myös juuri heille kohdennettuja palveluja. Ikääntyneiden henkilöiden itsenäistä elämää tuetaan ja edistetään heidän toimintakykyään ja osallisuuttaan.

Lapsiperheiden palvelut muodostavat saumattoman kokonaisuuden siten, että lasten kehitystä tukevat ja ongelmia ehkäisevät sekä korjaavat palvelut toteutuvat myös eri palveluiden yhdyspinnoilla.

Sosiaalipalveluiden tavoite lastensuojelussa on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä ja tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä. Vammaispalveluilla ja kehitysvammaisten palveluilla tuetaan asiakkaiden mahdollisimman itsenäistä ja omaehtoista elämää. Mielenterveys- ja päihdetyön tärkeä tavoite on ongelmien ennaltaehkäisy ja laadukas hoito. Kuntouttavan työtoiminnan tehtävänä on täydentää kunnan ja TE-toimiston tukitoimia vaikeimmin työllistyvien henkilöiden työllistymiseksi. Kunta tekee myös maakuntauudistuksen jälkeen aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa työllisyyden parantamiseksi.

Vuoden 2018 aikana kunnassa laaditaan hyvinvointisuunnitelma, jonka osana laaditaan sosiaali- ja terveyspalveluiden hyvinvointisuunnitelma.

8.2. Toiminnan muutokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen valmistautuminen edellyttää lähivuosina palveluiden ja toimintojen kehittämistä siten, että maakuntahallinnon tullessa voimaan kunnan sote-palvelut ovat laadukkaat, tehokkaat ja kustannuksiltaan kilpailukykyiset. Pakolaisten vastaanottamiseen ja kotouttamiseen kohdennetaan lisääntyvä panos myös perusturvan toimialalla. Kotihoidossa ja vanhushoidossa osallistutaan digitalisaatiota hyödyntäviin hankkeisiin. Vanhushoidon palveluiden piirissä arvioidaan vuoden 2018 lopussa olevan noin 500 ikäihmistä.

Rautalammin kunnan tavoitetila ja nykytila ikäihmisten palvelu- ja laitoshoidossa ja palveluasumisessa	Valtakunnallinen tavoite suhteutettuna Rautalammin ikäihmisiin	Vuosi 2016	Kunnan tavoitevuosi 31.12.2018
Laitostohoidossa olevien osuus	3 % (14 henkilöä)	0%	0 %
Kotona asuvien osuus	91-92 % (448 henkilöä)	91%	91-92 %
Säännöllinen kotihoito	13-14 % (69 henkilöä)	17%	13-14 %
Omaishoidon tuki	6-7 % (30 henkilöä)	5,1%	6 %
Tehostetussa palveluasumisessa	6-7 % (30 henkilöä)	8,9%	8%
Ryhmä- ja perhekodissa asuvien osuus	2 % (10 henkilöä)	1%	2 %
Yhteensä noin		493	500

9. Sivistys-, koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut

Sivistystoimen tavoite on antaa kuntalaisille vahvat juuret kasvamiseen ja elinikäiseen oppimiseen ja hyvälle elämälle sekä samalla luoda jatko-opintokelpoisuuden edellytykset. Kunta järjestää laadukasta peruskoulutusta kasvatuskumppanuusperiaatteella peruskouluissa ja ratsastuslukiossa. Kasvatuksellinen vastuu on perheillä. Koulutuksellinen vastuu on kouluilla ja opettajilla. Kerkonjoen alakoulu, Matti Lohen yhtenäiskoulu ja ratsastuslukio ja laadukkaat opetusresurssit luovat Rautalammissa hyvät mahdollisuudet peruskoulutuksen jälkeiselle opiskelulle. Tavoite on, että kaikki nuoret jatkavat perusopetuksen jälkeenkin opintoja. Lukiossa taataan valtakunnallisten syventävien opintojen suorittamismahdollisuus. Ammattikoulutuksen osalta laaditaan kattavat yhteistyö- ja kumppanuussopimukset kunnan, yrittäjäjärjestön ja SAKKY:n välillä sekä tehdään yhteistyötä eri oppilaitosten, Snellman-Instituutin, yliopistojen ja muiden lukioden kanssa siten, että ne sisältävät myös pakolaisten kotouttamiseen ja työttömien kouluttamiseen liittyvät näkökulmat. Yrittäjyys, mediakasvatus, tieto- ja viestintäteknikan opetus ja kansainvälisyys ovat koulutuksessa kehitettäviä alueita. Vuoden 2017 aikana hyväksyttiin kulttuuristrategia.

Matti Lohen koululla sijaitseva kunnan ravitsemuskeskus siirretään organisatorisesti ja operatiivisesti vuonna 2018 sivistystoimen alaisuuteen.

9.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on:

- 1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia
- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

9.2. Liikunta-, nuoriso-, kirjasto- ja kulttuuritoiminta

kunta tukee Rautalammin Urheilijat ry:n seuratyöntekijähanketta yhdessä seurakunnan, eri yhteisöjen, yritysten, ja yksityisten kanssa avustamalla seuraa valtuustokauden ajan vuosittain 30.000 eurolla. Kunta tukee vuosittain valtuustokauden ajan Rautalammin museota (Peuran museosäätiö) matkailu-, näyttely- ja kotiseutumuseotoiminnan, myönteisen kuntakuvan ja paikallisidentiteetin vahvistamisessa 45.000 eurolla. Avustuksen vastikkeellisuutta lisätään. Peuran museosäätiö on valtionosuuteen oikeuttava instituutio. Kirjaston sähköistä aineistoa lisätään ja omatoimikirjasto käynnistyy vuonna 2018. Kunta kilpailutti edellisen valtuustokauden aikana päättyneet sopimukset, jotka koskevat huolto- ja kunnossapitopalveluja, liikunta-, urheilu- ja vapaa-aikatoimintaa. Rautalammin kunta järjestää vapaa-aikatoimen tilojen, alueiden, laitteiden ja varusteiden vuosittaisen kunnossapidon omana työnä tai ostamalla palvelut tai palveluja yrityksiltä tai yhteisöiltä. Vuoden 2018 aikana laaditaan kunnan ja yhdistysten välillä sopimukset eri tapahtumien ja markkinoiden järjestämisestä. Kunta tukee vapaa-aikatoimen työntekijöiden, yhdistysten, projektihenkilöiden ja seuratyöntekijän välisiä tehtäviä ja työnjakoa koordinoivaa työryhmää.

Tavoitteet:

1. kuntalaisten yhteisöllisyyden, toiminnallisuuden ja osallistumisen aktivoiminen
2. kunnan tunnettuuden lisääminen markkinoinnilla
3. kunnan matkailu-, kulttuuri- ja museotoiminnan edistäminen
4. lasten, nuorten, työikäisten ja ikääntyneiden henkilöiden liikunnallisuuden ja urheilu- ja liikunta mahdollisuuksien sekä fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistäminen
5. kulttuurihistoriallisen vetovoiman ja paikallisen identiteetin säilyttäminen ja kehittäminen sekä kuntalaisten elämisen laadun parantaminen ja

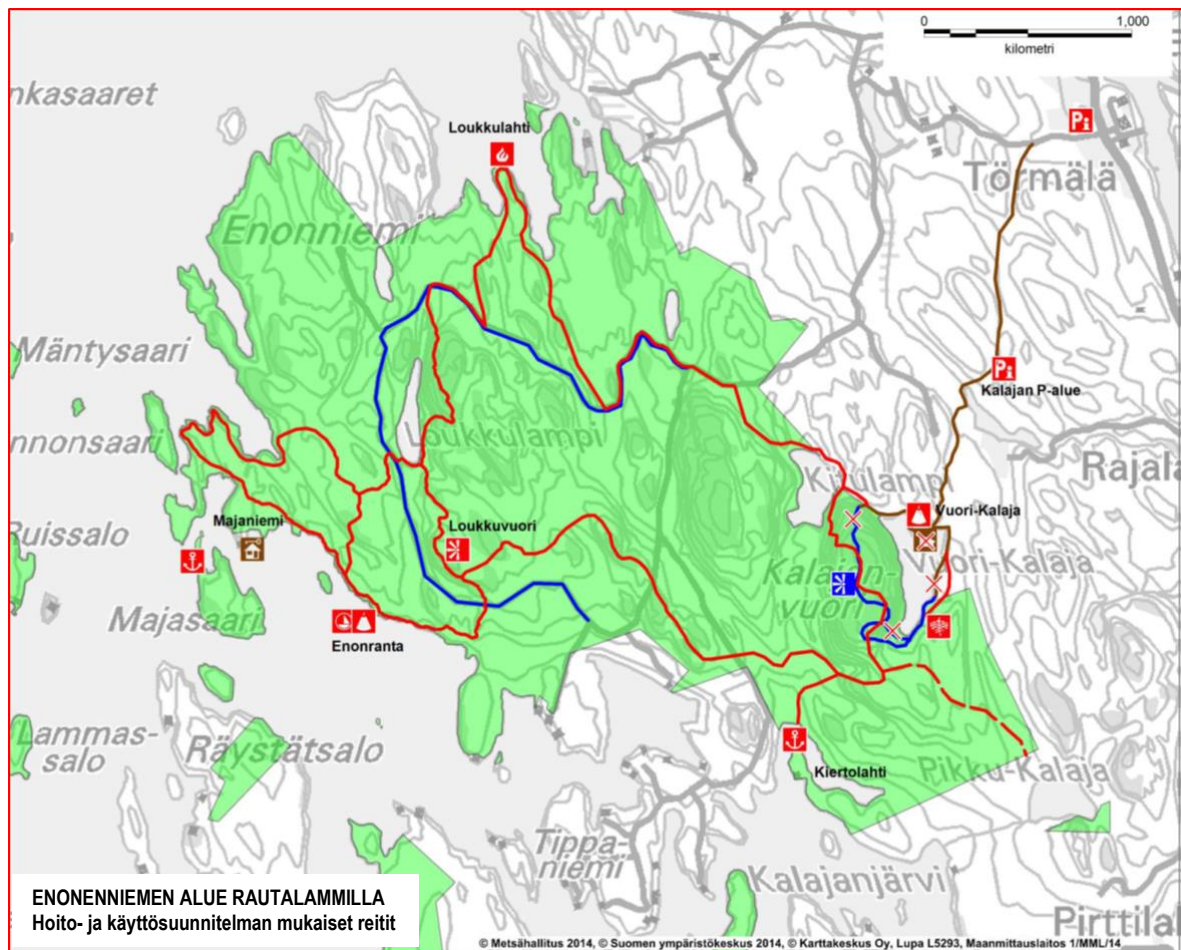
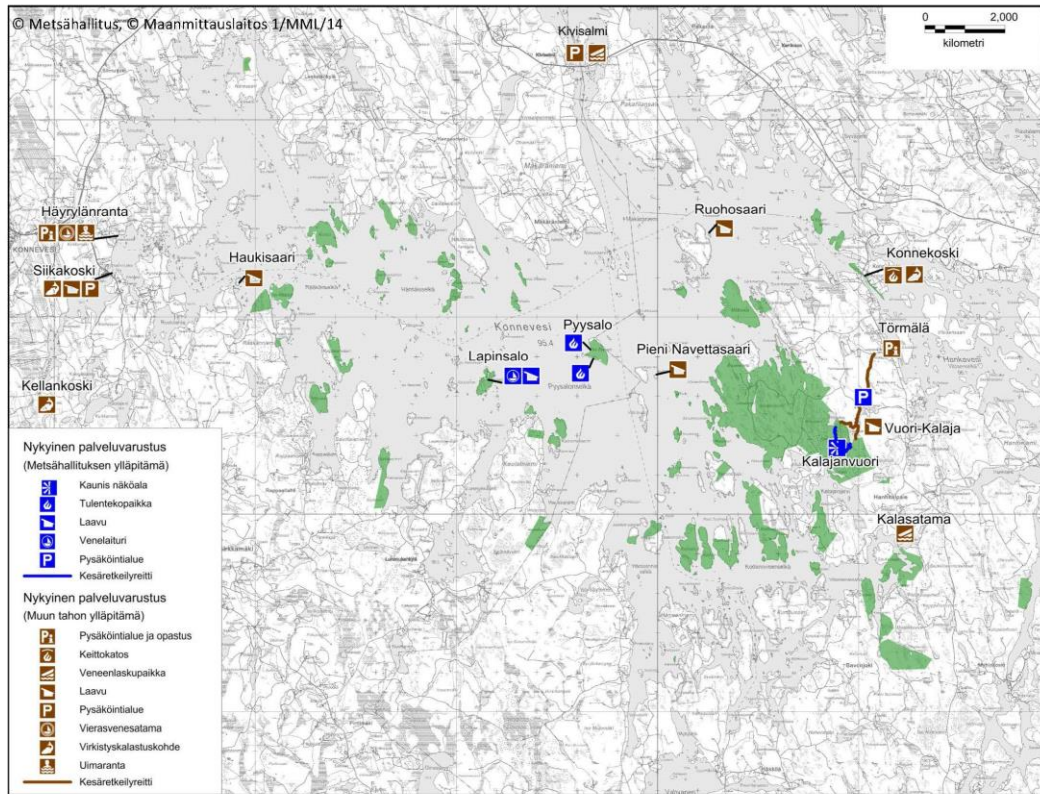
6. psyykko-sosiaalisen syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäiseminen sekä kuntalaisten sivistys- ja kulttuuripääoman kasvattaminen.

10. Yritys- ja elinkeinopoliittiset tavoitteet

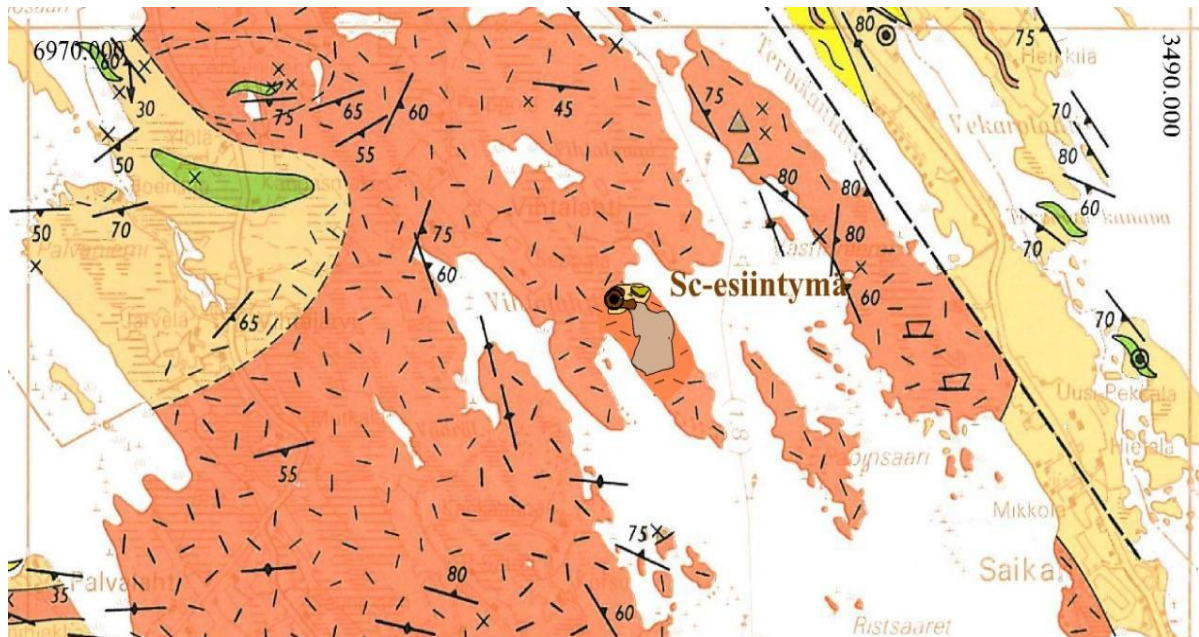
Vuonna 2018 hyväksytään uusi elinvoimaohjelma 2018-2025. Yritys- ja elinkeinopoliittikan tavoitteena on luoda kunnasta elinvoimainen, yrittäjyysmyönteinen uudenlaisen maaseudun kunta tuemalla maa- ja metsätalousyritysten, sote-palveluyritysten ja muiden mikro- ja pk-yritysten perustamista sekä edistämällä vanhojen rautalampilaisten yritysten sukupolvenvaihdoksia ja liiketoimintaosaamista markkinoilla. Uusi maaseutuajattelu tuotteistetaan kilpailueduksi ja tulevaisuuden visioiden ja kehittämistavoitteiden vipuvoimaksi. Rautalampi nähdään uutena maaseutuna, joka kutsuu uusia yrittäjiä.

Tavoite on huomioida entistä paremmin yrittäjien tarpeet erityisesti rakentamisessa ja kaavoituksessa sekä lupa- ja valvontakäytännöissä. Kunta tukee ratkaisuja, joilla voidaan kuntaan luoda uutta yrittäjyyttä ja liiketoimintamuotoja ja uusia työpaikkoja digitalisaatiota edistämällä ja rakentamalla runkovalokuituverkkoa kiinteistöihin ja yritystiloihin. Kotikuntaan perustettava jokaiselle uudelle yritykselle maksetaan starttirahaa 1000 euroa. Jos yrityksen perustaja on alle 25-vuotias, avustus on 2000 euroa. Kunnan toimielimien ja lautakuntien valmistelu- ja päätöksentekoprosesseissa lisätään yritysvaikutusten arviointia. Yritysten liiketoiminnan kasvutavoitteissa hyödynnetään kunnan sijaintia kahden valtakunnan osakeskuksen välissä ja kasvavia liikennevirtoja valtatie 9:llä ja kantatie 69:llä sekä Tikkakosken ja Rissalan lentokenttien ja rautatieaseman läheisyyttä. Biotuotetehtaan rakentaminen Äänekoskelle luo uusia mahdollisuuksia energiatuotantoon ja mekaaniseen puunjalostukseen. Kunta varautuu kuntakeskuksen liikennesuunnittelussa ja toteutuksessa raskaan liikenteen määrän merkittävään kasvuun.

Rautalammin Kehitys Oy:n takaustoimenpitein tuetaan mm. uusia perustettavia yrityksiä ja pk-yritysten laajennuksia ja uusinvestointeja. Tavoite on, että Kiinteistö Oy Oikarilan teollisuushallit –yhtiö myy vuoden 2018 aikana toisen teollisuushallin. Edistetään maa- ja metsätalousyritysten sukupolvenvaihdoksia ja maaseudun liitännäiselinkeinojen kehittymistä. Turismin ja matkailun kehittämisessä hyödynnetään Etelä-Konneveden kansallispuiston statusta ja sen ympärille liittyviä hankkeita. Rautalammin Enonniemen vuorimaisema-alue on järvien lisäksi mielenkiintoinen kohde matkailijalle ja turistille. Matkailuun liittyen edistetään mm. maatalojen yhteyteen perustettavia ”bed and breakfast” –majoituskohteita ja maatilamatkailuyritysten investointeja. Laaditaan aluetaloudelliset selvitykset ja luodaan markkinointiyhteyksiä matkailuyritysten palvelujen kehittämiseksi, uusien verkostojen luomiseksi ja investointien toteuttamiseksi. Edistetään matkailuun liittyvien vuodepaikkojen lisärakentamista.

Maaperän tutkimiseen ja malmilöydösten teolliseen hyödyntämiseen sekä jatkojalostamiseen panostetaan suunnittelukauden aikana. Kuntaan pyritään saamaan monipuolisesti kaivostoimintaan ja monimuotoiseen energiatuotantoon panostavia kotimaisia tai kansainvälisiä yrityksiä.

10.1. Kunnallistekniikan rakentaminen teollisuusalueille

Yritysten kiinteistö- ja toimitilojen rakentamista varten vuoden 2019 aikana rakennetaan valmiiksi kaksi teollisuustonttia teollisuusalueille.

10.2. Kannustetaan nuoria ja opiskelijoita yrittäjäksi sekä yrittäjämäiseen työotteeseen

Koulujen opetussuunnitelmiin kirjataan yrittäjyyskasvatus osaksi perus- ja lukio-opetusta. Yrittäjämessut järjestetään joka kolmas vuosi Matti Lohen koululla. Matti Lohen koulun ja Kerkonjoen koulun 6. luokkalaisten osallistuvat vuosittain Itä-Suomen yrityskylä yrittäjyyskasvatusprojektiin.

10.3. EU-kauden 2014-2020 kehittämishankkeet

Suomen EU-rakennerahastokauden 2014-2020 kansallinen valmistelun ja rakennerahasto-ohjelman painopisteet vuosina 2016-2020 ovat seuraavat:

1. pk-yritysten kilpailukyvyn edistäminen (EAKR),
2. uusimman tiedon ja osaamisen sekä innovaatioiden tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR),
3. vähähiilisen talouden edistäminen (EAKR),
4. alueellisen saavutettavuuden parantaminen (EAKR, vain Itä- ja Pohjois-Suomessa),
5. työllisyyden ja työvoiman liikkuvuuden parantaminen (ESR),
6. koulutuksen, ammattitaidon ja elinikäisen oppimisen kehittäminen (ESR)
7. sosiaalisen osallisuuden lisääminen ja köyhyyden torjunta (ESR).
8. laaja-alaisen luontomatkailuhankkeen ja sen osien käynnistäminen Master Plan –jatkohankkeina vuodesta 2016 alkaen.

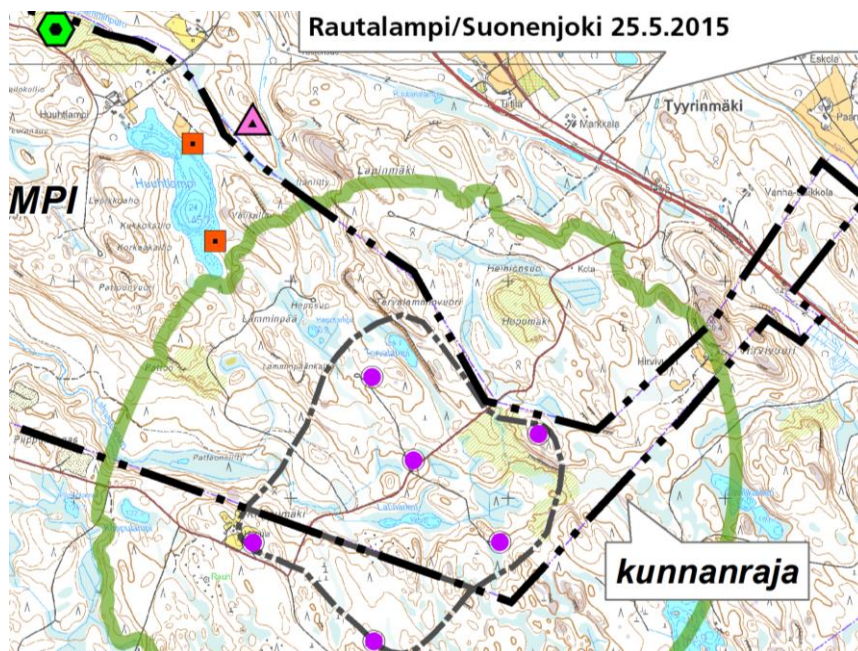
Kansallispuiston perustamisen jälkeen matkailun kehittämistä tukevat erilaisten matkailualueiden (esim. RM, AM, P-1) ja majoituspaikkojen kaavoitus, suunnittelu, rakentaminen, reittien ja ohjelmapalvelujen suunnittelu sekä yrittäjäverkostojen luominen, osallistuminen maakunnalliseen markkinointihankkeeseen, vihreän infrastruktuurin kehittäminen, savutupien ja -saunojen rakentaminen ja satamien sekä vesillelaskuluiskien toteuttaminen Rautalammin kunnan alueella. Matkailuun liittyvä-

nä tavoitteena on entisöidä Konnekoski koskikalastuskohteeksi ja taimenen sekä siian lisääntymis-alueeksi, rakentaa Konnekosken ohittava pienvenekanava vesiliikenteen mahdollistamiseksi Hanka-veden ja Konneveden sekä Pitkälahden välillä sekä vesiliikenneturvallisuuden lisäämiseksi ja tulva-haittojen vähentämiseksi. Pienvenekanava mahdollistaa pääsyn turvallisesti Konnevedeltä Rautalammin kuntakeskukseen.

Vuonna 2016 valmistuivat vaihtoehtoiset suunnitelmat Konnekosken ohittavan pienvenekanavan sijoituspaikaksi. Kunnanhallitus valitsi syksyllä 2017 toteuttamisvaihtoehdoksi VE3, valmistelua jatketaan em. vaihtoehdon pohjalta. Rautalammin kuntakeskuksessa sijaitsevat kauppa- ja liikepalvelut sekä Pitkälahden satama. Hanhitaipaleen ja Kierienniemen satamat ja muuta satama-alueet ja rantautumispaikat sekä Enonniemen vuorimaisema-alue ovat vuodesta 2017 alkaen edelleen matkailuun liittyviä suunnittelu- ja kehittämiskohteita. Kunnan päätöksillä pyritään edistämään kalankasvatusta, virkistys- ja ammattikalastusta, vene- ja metsästysmatkailua. Rautalammin ja Konneveden matkailua palvelevia kansallispuistoon liittyviä hankkeita suunnittelukaudella 2017-2022 ovat:

- 1) Matkailuyritysten markkinointiosaamisen ja verkottumisen tukeminen ja osallistuminen maakunnallisiin markkinointihankkeisiin,
- 2) Uusien matkailu- ja palvelualueiden suunnittelu ja rakentaminen kunnan alueelle,
- 3) Kansallispuistoon liittyvien opasteiden ja erilaisten muiden kulkureittien ja -tiestön rakentaminen Enonniemen vuorimaisema-alueella,
- 4) Kalastus-, metsästys- ja melontamatkailun käynnistäminen vesistöalueella,
- 5) Kylien kehittäminen ja uusien matkailualueiden kaavoittaminen, suunnittelu ja rakentaminen,
- 6) Lisävuodepaikkojen suunnittelu ja rakentaminen (luontomatkailukeskus, maatilamatkailuyritykset ja maaseutuhotellit),
- 7) Konnekosken entisöimisen suunnittelu ja kosken ohittavan pienvenekanavan pääsuunnittelu ja rakentaminen,
- 8) Veneväylämerkinnät Konneveden vesialueille,
- 9) Satamien ja vierasvenelaitureiden sekä vesillelaskuluiskien suunnittelu ja rakentaminen,
- 10) Tilaa vaativan kaupan ja päivittäistavarakaupan suunnittelu ja rakentaminen,²
- 11) Tankkauspaikkojen ja jätehuoltopisteiden sekä palvelupisteiden rakentaminen Hanhitaipaleen, Pitkälahden ja Kerkonkosken sekä Kierinniemen satamiin ja Vahvalahden, Pitkänpohjanlahden, Navettasaaren ja Koipiniemen satamiin ja rantautumispaikkoihin,
- 12) Vesihuoltoinvestoinnit Korpijärven, Konnekosken, Törmälän ja Kierienniemen alueille,
- 13) Valokuituverkkoinvestoinnit Kerkonkosken, Korpijärven, Konnekosken, Törmälän, Kierinniemen ja Kivisalmen alueille.

Kauppa-, liike-, rivi- ja kerrostalosuunnittelussa ja rakentamisessa etsitään uusia innovatiivisia ratkaisuja esim. puu-, metalli- lasi- ja kivimateriaaleja paikallista rakennustekniikkaa hyödyntäen. Mieneraalien louhintaan ja kiviainesten ottamiseen ja erotteluun liittyvien keksintöjen ja innovaatioiden hyödyntäminen sekä yritysten kaupallisten teknologisten sovellutusten ja moduulien kehittäminen kaivosvesien puhdistamiseksi ja johtamiseksi voivat luoda mahdollisuuksia rautalampilaiselle metalliteollisuudelle. Pohjois-Savon liiton hyväksymää tavoitetta vähentää tuontiöljyn tarvetta maakuntaan sovelletaan Rautalammin siten, että kunnassa sijaitsevien yritysten ja kotitalouksien lämmitysjärjestelmien muuttamista tuontiöljystä riippumattomaksi muuksi kotimaiseksi energialähteeksi edistetään vuoteen 2030 saakka eri tavoin ja erilaisin hankkein. Näin tuetaan siirtymistä vähähiiliseen ilmastomuutokseen, resurssitehokkaaseen ja ympäristön kannalta kestävään talouteen kunta-laisten lämmitys- ja energiajärjestelmien muutoksia vähitellen toteuttamalla. Muutoksia voidaan tukea kouluttautumalla ja lisäämällä valmiuksia ottaa käyttöön hajautetun yhdyskuntarakenteen jätettä, edistämällä vaihtoehtoisten energiamuotojen käyttöönottoa yritys- ja kotitalouksien energiaratkaisuissa ja tuottamalla hajautetusti sähköä julkiseen sähkönjakeluverkkoon. Tuulivoimalayksikön rakentaminen 2018-2020 Tervalamminvuorelle merkitsee uuden kotimaisen energialähteen hyödyntämismahdollisuutta kunnan alueella. Kunta suhtautuu myönteisesti vaihtoehtoihin bioenergia-, bioöljy-, tuulivoima-, vesi-, turve- ja aurinkolämpöratkaisuihin.

10.4. Hanketoiminta 2018-2019

Pohjois-Savon liiton maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman painopisteinä 2018-2019 ovat: a) talouden uudistuminen, b) työvoiman riittävyys ja osaaminen c) hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi, d) saavutettavuus ja kestävä aluerakenne. Rautalammin kunta pyrkii omassa hanketoiminnassa ottamaan huomioon ja edistämään maakunnassa asetettuja painopisteitä paikallistalouden elinvoiman kehittämisessä.

Hankkeet 2018-2019

Hankkeen nimi	Hankkeen sisältö	Hallinnointi ja vastuuhenkilöt	Hankkeen kokonaiskustannukset	Rautalammin osuus kokonaisuuksaan	Hankkeen kesto/saakka	Toteutusvuodet
Rautalammin ja Konneveden luontomatkailun koordinointihanke nro 11193, Hyrrä, Pohjois-Savon ELY-keskus	Rautalammin ja Konneveden kuntien luontomatkailun koordinointihanke	Rautalammin kunta, Projektipäällikkö Anne Hyvärinen	426.718 €	47.671 €	31.12.2018	2015-2018
Rautalammin ja Konneveden luontomatkailun kehittämishanke, nro 29532, Hyrrä, Pohjois-Savon ELY-keskus	Rautalammin, Konneveden kuntien ja yrittäjien luontomatkailun kehittämishanke, Kiehtova maise-ma	Rautalammin kunta, Projektipäällikkö Rositsa Bliznakova	207.672€	15.000€	31.12.2018	2016-2018
Työtä osuuskunnasta –hanke, hanke nro 17499, Hyrrä, Rautalammin ja Suonenjoen kaupungin, Leader-hanke Mansikka ry.	Edistää työosuuskuntakokeiluhankkeella työllisyyttä Rautalamilla ja Suonenjoella.	Rautalammin kunta, Projektipäällikkö Hanne Seppälä ja Merja Kirjasniemi	174.602 €	26.190 €	30.4.2018	2016-2018
Etelä-Konneveden kansallispuiston vesistömatkailun mahdollistamien –hanke nro A72231, EURA2014, EAKR, Pohjois-Savon ELY-keskus	Konnekosken entisöinti- ja lupasuunnitelmat	Rautalammin kunta, tekninen johtaja, Anne Hyvärinen, ja Anu Sepponen	120.000 €	120.000 €	2018-2019	2020-2021
Rautalammin luontomatkailun investointihankehanke nro 16963, Hyrrä, Pohjois-Savon ELY-keskus	Kierinniemen satama, Hanhitaipaleen satama, Pitkälahden satama, Pitkänpohjanlahden rantautumispaikka, Vahvalahden rantautumispaikka, Koipiniemen rantautumispaikka ja Navettasaaren rantautumispaikka	Rautalammin kunta, tekninen johtaja ja Merja Koivula-Laukka	346.000 €	103.800 €	2016-2018	2016-2018
Kuopio ja ympäristökunnat TYP-hallinnointi	Työllistymistä edistävä monialainen yhteistyö, Uusia malleja paikallisten	Kuopion kaupunki	43.000 €	800 €	2016-2018	2016-2018

	viranomaisten työmarkkinayhteis- työhön					
Etsivä Nuorisotyö	Etsivän nuorisotyön tarkoitus löytää syrjäytymisuhan alla oleva nuoret 16-29 vuotiaat	Rautalammin kunta, Etsivä nuorisotyön tekijä	33.000 €	2.100 €	2011-31.7.2018	2011-2018
Viekku-hanke, Vieraat kulttuurit Vierellä kulkemaan, AMIF, Eriyistävoite 1, kansallinen tavoite 1.3.	Vieraat kulttuurit-Vierelle kulke- maan. Hankkeen tavoite on luoda sujuvat ja laadukkaat pakolaisten vastaanottovalmiudet Rautalammil- le	Rautalammin kunta, Projektikoodinaat- tori Kari Katajisto, Projektiohjaaja Karo- liina Miskala, Opettaja Johanna Korho- nen	442.280 €	110.000 €	1.10.2015- 1.10.2018	2015-2018
Mansikka ry. Leader-hanke, Pohjois-Savon ELY-keskus	Leader-hanke yrittäjyyden ja III sektorin edistämiseksi	Mansikka ry:n jäsenkunnat	7.230.000 €	100.000 €	2014-2020	2016-2020
Alueellinen Yrittäjäkylä Itä-Suomi	Yrittäjyyskasvatus oppimisympäris- tö, pienoiskaupunki, jossa oppilas työskentelee omassa ammatissa	Kuopion kaupunki	1.350.000 €	1.800 €	2016-2018	2012-2018
RASPI –hanke nro A72190, EAKR, EURA2014, Rautalammin skandium - rikkaan malmion kokonaisvaltaisen hyödyntämisen pilotointi	Uusimman tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen. Onko yliopistossa kehitettyä uudella skandium - rikastusmenetelmällä edellytyksiä toimia isommassa mittakaavassa teollisesti kannattavana prosessina	Itä-Suomen yliopisto, Kuopio	299.000 €	18.500 €	31.3.2018	2016-2018
RARE-Rakennuskivituotannon resurssitehokkuuden kehittäminen, hanke A70804, EAKR, EURA2014,	Uudet esiintymät, kiveä säästävä louhintaa ja kilpailukykyinen jalostus – resurssitehokkuus	GTK, Kuopio	990.000 €	9.000 €	6.2015-31.5.2018	2015-2018
Valokuituverkon rakentaminen	Rautalammin kunnan valokuituver- kon rakentaminen ja laajentaminen	Savon Kuituverkko OY	954.000 €	654.000 €	1.2015-31.12.2017	2015-2018
Yhteensä			12.616.272 €	1.208.861 €	2014-220	2016-2020

10.5. Liikekeskus-kerrostalo –hanke kuntakeskukseen

Kunnan omistamalle tontille kortteli 83:een suunnitellaan ja rakennetaan liikekeskus/kerrostalokiinteistö. Kunta tukee valmistavia toimenpiteitä ja suunnittelua siten, että hanke käynnistyy. Kunta on tarvittaessa mukana mahdollisen perustettavan kiinteistöyhtiön takausjärjestelyissä.

10.6. Markkinointi ja viestintä toteutetaan erottuvasti

Kunnan markkinoinnissa korostetaan yhteisöllisyyttä ja paikallisia innovaatioita sekä uutta visuaalista ilmettä. Kunnan vaakuna säilyy ja sitä käytetään edelleen kunnan markkinoinnissa ja esittelyssä. Kuntamarkkinoinnissa hyödynnetään enemmän sosiaalista mediaa. Kunta, kuntalaiset ja yhteisöt panostavat kuntakeskuksen ja kylien ulkoisen miljöön parantamiseen vuoden 2018 aikana. Työtä jatketaan kaavoituksella, suunnittelulla, ympäristön kunnostustoimenpiteillä, kiinteistöjen peruskorjauksella, pihojen, teiden, metsien ja puistojen sekä rakennusten kunnossapidolla ja hoidolla sekä puistosuunnitelman laatimisella. Turismin ja matkailijamäärien lisääntyminen kunnassa merkitsevät ja vaativat lisäpanostuksia siistin ja hoidetun ympäristökuvan muodostamiseksi.

11. Julkiset investoinnit 2016-2020

Rautalammin kunnan investointikohteet perustuvat kunnanvaltuuston aikaisempien vuosien strategisiin linjauksiin ja taloussuunnitelmiin. Investointikohteisiin haetaan valtionosuuksia. Valokuituverkon ja vesi- ja jätevesirunkoverkon uudistamiseen saadaan edelleen valtionosuutta. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja lisääntyvän raskaanliikenteen huomioonottamiseksi toteutetaan liikennejärjestelyjä kuntakeskuksessa kantatie 69:n ja seututien 5451 risteyksessä ja muotoillaan ja järjestellään Kuopiontien tiealuetta uudelleen Kirkkopuiston kohdalla. Hanke on Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja kunnan yhteinen hanke.

Investointikohteet vuosiksi 2018-2022 on esitetty seuraavalla sivulla olevassa taulukossa. Investointikohteiden kustannusarviot ovat yhteensä reilu 10 milj. €, joihin saadaan arviolta 0,95 milj. € valtionosuuksia. Nettokustannukset ovat n. 9 milj. €. Suurten hankeinvestointien yhteydessä tulee selvittää ylläpitokustannukset ja vaadittavat henkilöstöresurssit ennen hankepäätöstä. Investointikohteiden määrärahavaraukset ovat enimmäismääriä, eikä niitä voida ylittää lautakuntien päätöksillä. Muutoin noudatetaan talousarvion investointeja koskevia ohjeita ja periaatteita. Rakentamiskustan-

nusten tulee pysyä sen suuruisina kuin ne on suunniteltu ja talousarviossa esitetty. Poikkeamiset tulee esitellä kunnanhallitukselle ja valtuustolle. Vuonna 2018 kunnan suunnitellut investoinnit ja määrärahavaraukset ovat:

- Rakennusasemakaavan käynnistäminen Rautalammin keskustaajamassa ja tuulivoima-alueen ja lähialueen yleiskaava
- Rakennusrekisterin laadunparannus ja kiinteistöveroselvitys
- Arkistointi ja asiakirjahallintaohjelma
- Rautalammin terveyskeskuksen suunnittelu, peruskorjaus ja LV-korjaus
- Kuutinharjun kiinteistöyhtymä tms.
- Matti Lohen koulun liikuntasalin seinien ja lattian korjaus
- Riihikodon päiväkodin korjaukset
- Urheilukentän huoltorakennus
- Toholahden palvelukeskus ja lämpökeskus
- Kerkonjoen koulun peruskorjaus ja irtokalusteet
- Kerkonkosken ent. terveystalon purkaminen
- Matti Lohen koulun Av-laitteet
- Keskustaajaman kantatie 69 liikennenoiteen ja turvallisuuteen liittyvät liikennejärjestelyt
- Kaavateiden asfaltointi ja ojien kunnostus
- Keskustaajaman puistorakentaminen
- Kerkonkosken terveyskeskuksen purkaminen
- Etelä-Konneveden vesistömatkailun mahdollistaminen, Konnenkosken entisöinti ym.
- Rautalammin -Konneveden luontomatkailun investoinnit
- Kerkonkosken satamalaiturin korjaus ja uusi grillikota
- Kiesimän kanavan laiturit
- Kirkonkylän rakennusasemakaavan käynnistäminen
- Kiinteistöjen liittäminen siirtoviemäriin
- Valokuituverkon laajennus Korpijärvi-Kerkonkoski-Konnekoski-Törmälä-Kierinniemi ja Kivisalmi n.60km
- Vesi- ja viemäriverkoston saneeraussuunnitelma
- Vesijohtorunkolinjaan kolme mittaus- ja sulkukaivoa
- Saikarintien vesijohto ??
- Viemärin siirto kuivalla maalle Kuutinharju-Kapakkaniemi
- Traktorin uusinta

INVESTOINTIKOhteet (1000 €, alv 0 %)	TA2018	TS2019	TS2020	TS2021	TS2022	TS2023	Yhteensä
Rakennusasemakaavan käynnistäminen Rautalammin keskustaajamassa ja tuulivoima-alueen ja lähialueen yleiskaava	50	20	20	20	20	20	150
Rakennusrekisterin laadunparannus, kiinteistöveroselvitys	38						38
Arkistointi ja asiakirjahallintaohjelma	40	60					100
TALONRAKENNUS							
Rautalammin terveyskeskuksen suunnittelu, peruskorjaus ja LV-korjaus	15	250	70	600	600		1535
Kirjaston kivijalan kokous- ja kokoontumistilat			80				80
Matti-Lohen koulun liikuntasalin ulkoseinien ja lattian uusiminen	180						180
Riihikodon päiväkodin korjaukset	20	250					270
Toholahden palvelukeskus ja lämpökeskus	50	120					170
Vuokrarivitalo		650	650				1300
Ratsastuskeskus		20					20
Urheilukentän huoltorakennus	20	170					190
Kerkonjoen suunnittelu, peruskorjaus + irtokalusteet	850+90						940

Kerkonkosken ent.terveyystalon purkaminen	25						25
JULKINEN KÄYTTÖOMAISUUS							
Valokuituverkon laajennus Korpijärvi-Kerkonkoski-Konnekoski-Törmälä-Kierinniemi ja Kivisalmi noin 60 km	200	450					650
Kaavateiden asfaltointi ja ojien kunnostaminen	35	35	35	35	35	35	210
Katuvalaistuksen uusiminen kaavatiet		15	15	15	15	15	75
Keskustaajamassa Kantatie 69:n liikenneno- peuteen ja -turvallisuuteen liittyvät liikenne- järjestelyt, nopeusvalvontakamerat ja raken- teet	150						150
Katuvalaistus Kt 69 Toholahti-kunnan raja					90		90
Rautalammin-Konneveden luontomatkailun investoinnit							
Kierinniemen, Hanhitaipaleen satamat ja Pitkä- lahden, Vahvalahden, Pitkänpohjanlahden, Navettasaaren ja Koipiniemen rantautumispai- kat (40% avustus)	170	200					370
Polttoainejakelu Kerkonkosken satama		40					40
Etelä-Konneveden vesistömatkailun mahdollis- taminen, Konnekosken entisöinti ja pienvene- kanavan suunnittelu ja lupaprosessi sekä ra- kentaminen	120	70	50	250	1000	400	1890
Kerkonkosken satamalaiturin korjaus ja uusi grillikota	14						14
Kiesimän kanavan laituri	25						25
Keskustaajaman puistoaluesuunnittelu ja ra- kentaminen	10	10	10	10	10	10	60
Kierinniemen kaava-alueen aluetyöt		125					125
Korpijärven kaava-alueen aluetyöt			125				125
IRTAIN OMAISUUS							
Matti Lohen koulun av-laitteet	50	50					100
Kuorma-auton vaihto			65				65
Traktorin uusinta	90						90
VESIHUOLTO							
Jäteveden pumppaamojen saneeraus, Syväjär- ven pumppaamo		20	20	20	20	20	100
Keskustaajaman vesistöön sijoitetun viemärin siirtäminen maalle Kuutinharjun ja Kapakka- niemen välillä	100						100
Rakennettujen siirtoviemäreiden varrella ole- vien kiinteistöjen yhdistäminen viemäriverkos- toon ja niihin liittyvät talojohdot	50	50	50	50			200
Vesi- ja viemäriverkoston saneeraussuunnitel- ma, saneeraus		35	30	30	30	30	155
Saikarin vesijohto (suunnittelu??)	40						40
Vesijohtorunkolinjaan kolme mittaus- ja sulk- kaivoa	45						45
OSAKKEET JA OSUDET							
Kuutinharjun kiinteistöyhtymä tms.	750						750
Yhteensä (0 alv)	3237	2640	1170	1080	1730	620	10477
Valtionavustukset arvio (1000 €)	256	168		120	400	160	1104

Yhteensä netto (0 alv)	2981	2472	1170	960	1330	460	9373
-------------------------------	-------------	-------------	-------------	------------	-------------	------------	-------------

12. Vesilaitos liikelaitoksena

Kunnan liikelaitoksena vesilaitoksen tulee saada vesihuoltolain (9.2.2001/119) 18 §:n mukaisesti tuottoa toteutuneiden ja suunniteltujen investointikustannusten kattamiseksi.

Vesihuoltolain nojalla vesihuollon maksut ja kustannukset tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä niillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle. Käyttömaksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Lisäksi maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät *veden säästävää käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin*. Vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Vesihuoltolain 19 §:n nojalla vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Lisäksi vesilaitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut voivat olla eri alueilla erisuuruisia, jos se on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä.

12.1. Vuodet 2018-2023

Vuosien 2016 -2020 aikana vesilaitosinvestoinnit ovat yhteensä 1.240.000 euroa, joihin saadaan arviolta 25-35 % eli 350.000 euroa valtionosuutta. Lisäksi vesilaitos-liikelaitoksen investointeihin liittyy osittain Kierinniemen ja Korpijärven alue-töihin liittyviä vesilaitoskustannuksia. Nettokustannuksiksi kunnan vesilaitos-liikelaitokselle jää noin 900.000 -1.000.000 euroa. Vesi- ja viemärimaksu- ja nostetaan 5 % verkon laajennusinvestointien ja peruskorjauksen vuoksi. Liittymismaksuja nostetaan. Mittarimaksu vedelle ja jätevedelle 1.1.2017 on sama kuin edellisenä vuonna eli pienet mittarit 33 € (3-5 koko) ja suuret mittarit maksavat (7-10 koko) 66 €.

12.2. Uudet vesilaitoksen taksat 1.1.2018 alkaen

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue	Kirkonkylän ja Kerkonkosken vesihuoltoalue 1.1.2018	Kirkonkylän ja Kerkonkosken vesihuoltoalue 1.1.2016	Saikarin vesi-huoltoalue 1.1.2018	Saikarin vesi-huoltoalue 1.1.2016
Vesimaksu	1,56 €/m ³	1,49 €/m ³	2,14 €/m ³	2,07 €/m ³
Jätevesimaksu	2,67 €/m ³	2,55 €/m ³	3,46 €/m ³	3,34 €/m ³
Yhteensä	4,23 €/m ³	4,04 €/m ³	5,60 €/m ³	5,42 €/m ³

Vesihuolto-laitoksen perusmaksut	Pieni mit-tari koko 3-5, €/vuosi/alv 0 %	Iso mittari koko 7-10 €/vuosi/alv 0%
Vesilaitos	33,00	66,00
Viemärlaitos	33,00	66,00

13. Yhdyskuntarakenne ja ympäristö

Kaavoituksella ja maankäyttöratkaisuilla mahdollistetaan kunnan laajalle haja-asutusalueille tapahtuva vapaa-ajan asunto-, omakotitalo- ja yritysrakentaminen. Rakennusjärjestys muuttui vuonna 2017. Uudistunut rakennusjärjestys on kilpailutekijä, kun kansalaiset valitsevat kuntien välillä asuinpaikkaansa. Kuntaan laaditaan asuntotuotannon kehittämissuunnitelma kevään 2018 aikana ja maankäyttösuunnitelma vuoden 2018 loppuun mennessä. Suunnittelukauden aikana kunta suhtautuu edelleen myönteisesti kuntalaisten vapaa-ajan asuntojen muuttamiseksi pysyvän asumisen käyttöön (poikkeamisluvat). Tätä tukee uusi valmistuva maakuntalaki-lainsäädäntö.

Kaavoitus ja järvien rannoille mahdollistava rakentaminen sekä rakentamista suosiva rakennusjärjestys ovat kunnalle kilpailuetu haluttaessa kuntaan uusia pysyviä asukkaita, vapaa-ajan asukkaita tai yrittäjiä. Kunta tukee kaavoituksella rantarakentamista. Rantarakentaminen ja rakennuspaikat määritellään pääasiallisesti kaavoituksessa, mutta niitä voidaan määritellä myös poikkeamisluvissa, mahdollisilla suunnittelutarveratkaisuilla ja palstoituksilla. Vapaa-ajan ja pysyvän asuntorakentamisen rakentamisoikeutta ja -paikkoja ja matkailuun liittyviä ratkaisuja tehdään joko kaavojen tarkistamisen, uuden kaavan laatimisen tai vanhan kaavan tarkistamisen tai mahdollisen suunnittelutarveratkaisujen tai poikkeuslupamenettelyn yhteydessä.

Liikenneturvallisuutta kunnan keskustaa-ajamassa parannetaan kuntakeskuksen pääraitille Kuopiontielle (kantatie 69/seudullinen tie 5451) liikennevalvontakameroilla, liikennejärjestelyillä, suojatie-merkinnöillä ja uudella pääraitin tielinjausmuutoksella kantatie 69 tiealueella. Lisäksi panostetaan joukkoliikennedyhteyksien säilyttämiseen Rautalammin kunnan ja lähimpien kuntakeskusten välillä sekä yhteyksillä Jyväskylään ja Kuopioon sekä Rissalan ja Tikkakosken lentoasemille sekä Suonenjoen rautatieasemalle. Lisäksi kehitetään matkailijoille joustavia yhteysmahdollisuuksia lento-, linja-auto- ja junaliikenteessä yhdessä paikallisten toimijoiden ja matkailu- ja palvelualan yrittäjien kanssa.

Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavassa on varaus kaupan Rautalammin suuryksilölle (7000 m²) ja Tervalamminvuoren tuulivoimala-alueelle ja -yksikölle (Rautalampi ja Suonenjoki). Suunnitelma-kaudella vuonna 2018 hyväksytään Rautalammin keskustan yleiskaava 2030 ja tarkistetaan Etelä-Konneveden rantaosayleiskaava 2035, hyväksytään Korpijärven rakennusasemakaava sekä Janoisen

Karhun aluetta koskeva kaava. Vuoden 2017 aikana hyväksyttiin pohjavesien suojelusuunnitelma.

13.1. Rautalampi öljyvapaa kunta vuonna 2020

Kunnan oman toiminnan tavoitteena on säästää energiaa ja luoda yrityksille toimintaedellytyksiä ja hyödyntää kunnan alueelta saatavaa bioenergia-raaka-aineita, elintarvikeraaka-aineita, puuta, metalleja, turvetta, aurinkoenergiaa ja tuulta sekä vesivoimaa. Tavoitteena on muuttaa kunnassa toimivat öljyä käyttävät lämmitysjärjestelmät tuontiöljystä riippumattomiksi ja ympäristöystävällisiksi lämmitysjärjestelmiksi. Näin voidaan tukea parhaiten paikallista energiayrittäjyyttä. Vuonna 2017 hankittiin muun muassa aurinkopaneelit kunnanviraston katolle sekä sähköautojen latauspiste.

13.2. Yksityistiestön tukeminen

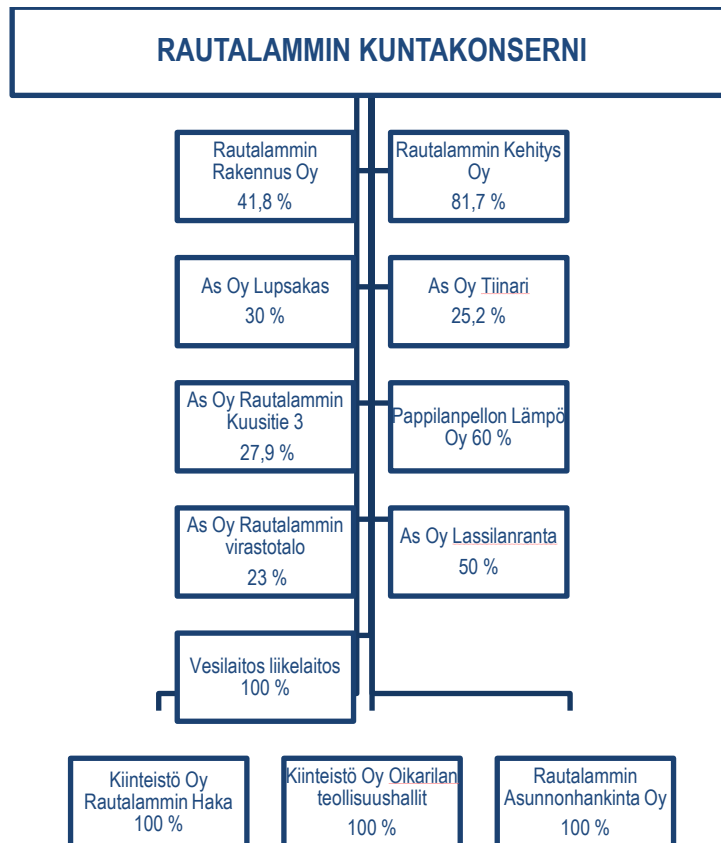
Kunta tukee vuonna 2018 yksityistiestön kunnossapitoa vuosittaiseen talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa ja antaa takauksia ainoastaan järjestäytyneille tiekunnille yksityistiestön peruskorjauksia varten. Tavoitteena on taata liikenneyhteydet ja elämisen sekä yrittämisen mahdollisuudet maaseudulla. Tavoite vuosille 2017 -2020:

- Rautalammin kunta asettaa tavoitteeksi, että kaikki ne yksityistiet, joihin on perustettu tiekunta, peruskorjataan 10 vuoden välein,
- kunnan tukea anovien yksityisteiden tulee järjestäytyä ja perustaa tiekunnat,
- kunta tukee yksityistieverkon ja tiekuntien laajennuksia sekä tavoitteita ottaa mukaan uusia osakkaita.

14. Konserni- ja omistajaohjaus

Kuntakonsernia varten laaditaan konsernia koskevat omistajaohjausta tukevat konserniohjeet, jotka valtuusto hyväksyy. Tytär- ja osakkuusyhtiöiden toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutetaan talousarvion ja taloussuunnitelman 2018-2021 mukaisesti.

14.1. Rautalammin kunnan omistussuhteet tytär- ja osakkuusyhtiöihin 1.1.2017 alkaen

14.2. Tytär- ja osakkuusyhtiöiden toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet

As Oy Lassilanranta valmistui vuoden 2016 aikana. Kunnalla on kolme asuinhuoneistoa myytävänä. Kunta pyrkii myymään/vuokraamaan vuoden 2018 aikana asuinhuoneistot.

14.3. Kiinteistö Oy Rautalammin Haka ja Rautalammin kunnan Asunnonhankinta Oy

Kunta omistaa Rautalammin Hakan osakkeista 100 %. Rautalammin kunta omistaa Rautalammin kunnan Asunnonhankinta Oy:n osakkeista 100 %. Tavoitteet vuosiksi 2018-2021:

1. Fuusioidaan Kiinteistö oy Rautalammin Haka ja Rautalammin kunnan Asunnonhankinta Oy.
2. Yhtiöt toteuttavat suunnitteluvuosien 2018-2021 aikana peruskorjauksia asuinhuoneistoissa,
3. Kunta antaa takauksen uusille yhtiön peruskorjauslainoille,
4. Yhtiö siirtyy atk-pohjaiseen kirjanpito-, palkanlaskenta-, laskutus-, vuokranperintäjärjestelmään fuusion toteutuessa.

14.4. Kiinteistö Oy Oikarilan teollisuushallit

Kunta omistaa Kiinteistö Oy Oikarilan teollisuushallit -yhtiön osakkeista 100 %. Yhtiö omistaa kaksi teollisuushallia Toholahden teollisuusalueella. Hallien kokonaispinta-ala on 2200 m². Yhtiö on vuokrannut hallitilat yrittäjille. Yhtiöön ei sovelleta asunto-osakeyhtiölakia. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön osakepääoma voi olla 120.000-480.000 euroa. Tavoitteet vuodeksi 2018-2021:

1. Kunta pyrkii emokonsernina edistämään vuoden 2018 aikana teollisuushallien myymistä yrityksille

2. Kunta sijoittaa tarvittaessa yhtiöön pääomaehtoista lainaa ja maksaa kuukausittain vuokraamattomien tilojen yhtiövastikkeet vuonna 2018,
3. Yhtiö varautuu teollisuushallin tai kauppa- tai liiketilojen rakentamiseen 2018-2021.

14.5. Rautalammin Kehitys Oy

Rautalammin kunta omistaa yhtiöstä 81,7 %. Yhtiön toimiala on parantaa ja kehittää rautalampilaisten teollisuus- ja palvelualayritysten ja maatalouden liitännäis- ja sen sivuelinkeinojen toimintaedellytyksiä tekemällä vieraanpääoman ehtoisia sijoituksia, antamalla takauksia sekä palvelemalla yrityksiä liiketaloudellisella ja teknisellä asiantuntemuksella. Yhtiön osakepääoma on 40.000 euroa. Tavoitteet vuodeksi 2018 -2021:

- Yhtiön tavoitteena on vuoden aikana myöntää 10. mikro- ja pk-yritykselle takaus tai tehdä sijoitus, mikäli yritysidea ja liiketaloudelliset seikat puoltavat rahoituksen järjestämistä,
- Yhtiön yhtä yritystä koskeva rahoitusratkaisun enimmäismäärä nostetaan 80.000 euroon vuoden 2017 aikana,
- Yhtiön tavoitteena on edelleen toimia rautalampilaisten mikro- ja pk-yritysten, maa- ja metsätalousyrittäjien sekä liike- ja palvelualan yrittäjien riski rahoittajana mikroyritysten perustamis- tai laajennusvaiheessa ja
- Yhtiö edellyttää, että yritys tai yrittäjät ovat selvittäneet muut rahoitusjärjestelyt ennen yhtiön kanssa käytäviä rahoitusneuvotteluja.

14.6. As Oy Tiinari

Rautalammin kunta omistaa As Oy Tiinarin osakkeista 75,2 %. Yhtiöllä toimii hallitus ja kunnan edustajat on valittu yhtiökokoukseen. Yhtiössä tehdään normaaleja vuosikorjauksia.

14.7. Rautalammin Rakennus Oy

Rautalammin kunta omistaa Rautalammin Rakennus Oy:n osakekannasta 41,8 %. Kunta on antanut pääomaehtoista lainaa yhtiölle. Kunnan tavoite on, että yhtiö kykenee maksamaan pääomaehdoiset lainat takaisin kunnalle. Tavoitteet 2018-2021:

- Kunta uusi yhtiön kanssa tehdyn sopimuksen pääomanlainan takaisinmaksusta,
- Rautalammin kunta myy omistamia Rautalammin Rakennus Oy:n osakkeita sen jälkeen, kun yhtiö on maksanut kunnalle takaisin kunnan myöntämän pääomaehdoisen lainan,
- ja kunta säilyttää yhtiössä noin 10 %:n omistusosuuden.

14.8. As Oy Lupsakas

Yhtiössä toteutetaan normaaleja vuosikorjauksia vuosina 2018-2021.

14.9. As Oy Rautalammin Kuusitie 3

Rautalammin kunta omistaa As Oy Rautalammin Kuusitie 3:ssa yhden huoneiston. Kunta vuokraa yhtä huoneistoa ulkopuolisille.

14.10. Kiinteistö Oy Rautalammin Virastotalo

Rautalammin kunta omistaa Kiinteistö Oy Rautalammin Virastotalossa olevan kunnan johtokeskuksen. Rautalammin kunta omisti kiinteistöyhtiöstä 23 % osakekannasta 31.12.2011. Uusien ohjeiden mukaan kunnan johtokeskus ei välttämättä vaadi kunnalta erityistiloja poikkeus- ja kriisiolojen johtamista varten, vaan johtokeskus voidaan järjestää normaaliajan tiloihin ts. kunnanvirastoon. Rauta-

lammin kunta omistaa Rautalammin virastotalosta toimisto- ja varastotiloja. Kiinteistöyhtiön taloudellinen tilanne on hyvä. Tavoitteet vuosiksi 2018-2021:

- Kunta luopuu nykyisestä johtokeskuksesta ja toteuttaa johtokeskustilat kunnanviraston yhteyteen alakertaan poikkeus- ja kriisiaikojen johtamista varten.
- Rautalammin kunta myy kunnan Kiinteistö Oy Rautalammin Virastotalon toimisto-, varasto- ja johtokeskustilat.

14.11. Savogrow

Rautalammin kunta omistaa 15,51 % osakekannasta, 3 426 osaketta.

15. Talous-, laina- ja henkilöstömuutokset

Kunnallisveroprosenttien alentaminen 12,5 -13,1 % tasaisesti kaikissa kunnissa tuo mukanaan suuria ongelmia. Ongelmat johtuvat mm. siitä, että kunnallisveroprosentin tuotto asukasta kohden vaihtelee voimakkaasti kunnittain, kuten vaihtelevat myös maakunnille siirtyvien kustannusten määrä sekä niiden suhteellinen osuus kunnan menoista. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa osalta kunnista siirtyy huomattavasti enemmän tai vähemmän verorahoitusta kuin siirtyviin tehtäviin liittyviä kustannuksia. Tästä seuraa merkittäviä taloudellisia eroja kuntien välillä siinä, miten kunnallisveron tuotolla pystytään rahoittamaan kunnille jäävät perustehtävät uudistuksen jälkeen. *Tämä epäsuhta edellyttää merkittävien tasausjärjestelmien käyttöä tasaamaan uudistuksen vaikutuksia.* Tasausjärjestelmät ovat vielä täysin auki. Samoin valinnanvapauteen liittyvä palvelujen saatavuus ja piiriin kuuluvien palvelujen rahoitus on edelleen auki. Kaikki edellä mainitut seikat tuovat huomattavia epävarmuuksia kuntakentälle ja niiden taloudelle.

Vuosien 2018 -2019 kunta joutuu arvioimaan henkilöstötarpeen, roolin ja tehtävät kokonaisuudessaan varautuessaan maakunta- ja sote-uudistukseen. Samalla on huomioitava ja huolehdittava siitä, että sote-palveluverkkoa suunnitellaan ja rakennetaan siten tulevaisuudessa, että peruspalvelut säilyvät Rautalammissa. Rautalampi toteuttaa suunnittelukaudella uusinvestointeja, jotka liittyvät vesihuoltoverkoston, valokuituverkoston, vuokra-asuntojen ja matkailua tukevien sekä sitä edistävien investointien rakentamiseen. Kerkonjoen koulun saneeraus käynnistyi vuonna 2017. Lainojen kesikorkokannan arvioidaan olevan noin 2,0 -4,0 %. Lainamäärän nopea kasvu luo paineita lainanhoidokulujen lisäykselle vuosina 2017 -2020. Suunnittelukauden lopulla korjausinvestointien vähetessä kunnan taloudellinen liikkumatila kasvaa, jos käyttötalousmenot pysyvät hallinnassa ja verotulot sekä toimintatulot kasvavat.

15.1. Rautalammin kunnan talous

Lainamäärä kasvaa vuonna 2016 merkittävästi investointien johdosta. Vuoden 2017 lopussa lainamäärä on yhteensä 10.127.000 euroa ja vuonna 2018 yhteensä 10.622.000 euroa. Tilapäistä lainaa joudutaan ottamaan. Korkokulujen suunnittelukaudella arvioidaan olevan vuositasolla 250.000 - 330.000 euroa vuodessa. Kunnalla ei tule olemaan taseessa kattamatonta alijäämää. Kunnan ylijäämää 31.12.2016 tilinpäätöksen oli yhteensä 4.5 miljoonaa.

15.2. Pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten lainojen sekä ylijäämän muutokset 2006-2022

Lainat (1000)				Ylijäämä (1000)
Vuosi	Pitkäaikainen laina	Lyhytaikainen laina	Lainaa yhteensä	
2006	5922	800	6722	
2009	7503	1150	8663	
2012	5257	1600	6857	
2013	8708	1300	10008	
2014	11000	300	11300	871
2015	10183	0	10183	3041
2016	8530	0	8530	1450
2017	10126	0	10126	
2018	10822	0	10822	
2019	10313	0	10313	
2020	9943	0	9943	
2021	8474	0	8474	
2022	7003	0	7003	

d

15.3. Arvioidut lainat, lyhennykset ja maksetut korot 2017-2022

Lainantaja	%	Lainaa 12.2017	Lyhen. 2018	Lainaa 12.2018	Lyhen. 2019	Lainaa 12.2019	Lyhen. 2020	Lainaa 12.2020	Lyhen. 2021	Lainaa 12.2021	Lyhen. 2021	Lainaa 12.2022
Kuntarahoitus 18853/17		3000.000	300.000	2700.000	300.000	2400.000	300.000	2100.000	300.000	1800.000	300.000	1500.000
Kuntarahoitus 18043/15	1,43	1100.000	100.000	1000.000	100.000	900.000	100.000	800.000	100.000	700.000	100.000	600.000
Kuntarahoitus 17635/14	1,03 6	392.858	35.714	357.144	35.714	321.430	35.714	285.716	35.714	250.002	35.714	214.288
Kuntarahoitus 17254/14	1,05	2300.000	200.000	2100.000	200.000	1900.000	200.000	1700.000	200.000	1.500.000	200.000	1.300.000
Kuntarahoitus 17085/13	0,98 6	720.000	120.000	600.000	120.000	480.000	120.000	360.000	120.000	240.000	120.000	120.000
Kuntarahoitus 16913/13	0,95	660.000	110.000	550.000	110.000	440.000	110.000	330.000	110.000	220.000	110.000	110.000
Kuntarahoitus 16457/13	1,04 1	660.000	120.000	540.000	120.000	420.000	120.000	300.000	120.000	180.000	120.000	60.000
Kuntarahoitus 16456/13	0,9	660.000	120.000	540.000	120.000	420.000	120.000	300.000	120.000	180.000	120.000	60.000
Kuntarahoitus 14670/10	0,63 8	225.000	225.000	-	-	-	-	-				
Kuntarahoitus 13593/09	0,65 4	120.000	80.000	40.000	40.000	-	-	-				
Kuntarahoitus 13250/08	0,37 8	80.000	80.000	-	-	-	-	-				
Valtiokonttori 1310/30	2,28	82.784	13.373	69.411	13.547	55.864	13.724	42.140	13.903	28.236	14.085	14.152
SSTKY:n osuuspo		125.542		125.542		125.542		125.542		125.542		125.542
Yhteensä		10.126.185	1.504.087	8.622.097	1.159.261	7.462.837	1.119.438	6.343.399	1.119.617	5.223.782	1.119.799	4.103.983
Tilap. laina n.												
Uusi laina 2018				2.200.000	150.000	2.050.000	150.000	1.900.000	150.000	1.750.000	150.000	1.600.000
Uusi laina 2019						1.000.000	100.000	900.000	100.000	800.000	100.000	700.000
Uusi laina 2020								1.000.000	100.000	900.000	100.000	800.000
Yhteensä €		10.126.185	1.504.087	10.822.097	1.309.261	10.512.837	1.369.438	10.143.399	1.469.617	8.673.782	1.469.799	7.203.963
Velka ja lyhen- nys€/asukas arvio (3288)		3080	457	3276	398	3183	417	3071	447	2626	447	2181

15.4. Henkilöstö ja eläkkeelle siirtymiset 2018-2021

Kuntakonsernin palveluksesta jää eläkkeelle arvion mukaan vuosien 2018-2020 aikana arviolta 20 viran- ja toimenhaltijaa.

Eläkkeelle siirtymiset vuosina 2018-2021				
2018	2019	2020	2021	Yhteensä
2	7	7	4	20

Virkanimike	Eläkeikä
	täyttyy
Siivooja	9.1.2018
Ryhmäperhepäivähoitaja	2019
Ryhmäperhepäivähoitaja	2019
Osastosihteeri	2019
Lähihoitaja	2019
Ravitsemispäällikkö	2020
Hoitaja	2020
Kulttuurisihteeri	2020
Perhetyöntekijä	2020
	Täyttää
	63 vuotta
Lukion rehtori	2018
Lukion lehtori	2019
Ryhmäperhepäivähoitaja	2019
Ryhmäperhepäivähoitaja	2019
Keittäjä	2020
Palveluneuvoja	2020
Lippukassanhoitaja	2020
Ryhmäperhepäivähoitaja	2021
Lukion lehtori	2021
Rehtori	2021
Kanslisti	2021

Vuoden 2016 lopussa 6 kunnan henkilöstöön kuuluvaa on osa-aikaeläkkeellä. Osalla viranhaltijoilla on itse valitsemallaan ajalla oikeus (subjektiivinen oikeus) eläkkeelle siirtymiseen. Osa eläkkeelle siirtyessään käyttää hyväkseen eläkejärjestelmässä kannustettua ja luotua mahdollisuutta arvioida oma eläkkeelle siirtymisaika. Tästä seuraa kuntatyönantajan näkökulmasta uusia haasteita tehokkuus-, tuottavuus- ja kannattavuusnäkökulmaan sekä henkilöstön rekrytointiin. Tuloksellisuudella tarkoitetaan kunnallisen toiminnan päämäärien saavuttamista (*yhteiskunnallinen vaikuttavuus*) ja perustehtävää (*asiakas- ja kuntalaisvaikutukset*), jotka on toteutettava taloudellisesti ja laadukkaasti osaavalla, hyvinvoivalla, motivoituneella ja sitoutuneella henkilöstöllä. Tuloksellisuus riippuu eri henkilöstöjohtamisprosessien yhdenmukaistamisesta organisaation strategian ja organisaation muiden prosessien kanssa. Organisaation tilannetekijät määrittelevät henkilöstöjohtamismallin ja -käytännön toimivuuden kussakin organisaatiossa jokaisena aikana erikseen. Tällaisia tilannetekijöitä voivat olla esim. toimintaympäristön muutos, yrityksen koko, ikä, teknologia, pääomavaltaisuus, sijainti, toimiala ja organisaation oma strategia. Ulkoisesti yhteensopivat henkilöstöjohtamiskäytän-

nöt ovat sellaisia, jotka reagoivat herkästi organisaation ulkopuolisiin tilannetekijöihin. Erityisesti toimintaympäristön tai organisaation muutostilanteissa henkilöstön tuloksellisuus näyttäytyy sopeutumisena muutoksiin.

Suomalaisessa johtamiskäsityksessä on tyypillistä henkilöstölähtöisyys, kirjalliset käytännöt, henkilöstöjohtajan säilyttäminen, palkoista hajautetusti tai keskitetysti päättäminen ja työvoiman vähäinen vaihtuvuus organisaatioissa. Erikoispiirteenä on se, että esimiehet tekevät vähän henkilöstöä koskevaa arviointia. Henkilöstön kattava arvioiminen ja erityisesti tuloksellisuusajattelun yhdistäminen henkilöstöjohtamiseen voi monille suomalaisten organisaatioille uusi ja vaikea asia. Henkilöstön tuloksellisuuteen kannustavat elementit usein puuttuvat kuntaorganisaatiosta. Henkilöstöön kohdistuvat tehokkuus- ja tuottavuustavoitteet edellyttävät sitä, että henkilöstöä osallistetaan ja heihin luotetaan sekä työyhteisö koetaan miellyttäväksi. Kuntalaisten näkökulmasta henkilöstöjohtamisen tuloksellisuus näyttäytyy kuitenkin asiakastytytyväisyytenä ja mahdollisesti kannattavuuden paranemisena ja kustannusten alenemisena.

Kh lisäys 11.12.2017:

Suunnittelukaudella kiinnitetään erityistä huomiota henkilöstön työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Työyhteisön ilmapiiriä seurataan muun muassa säännöllisillä työhyvinvointikartoituksilla. Käytännön toimenpiteitä valmistelee henkilöstöjaosto.

Taloussuunnittelukauden aikana valmistellaan kannustavien palkkausjärjestelmien käyttöönottoa kuntaorganisaatiossa. Henkilöstöstrategian mukaisesti henkilöstön rekrytointia tuetaan kilpailukykyisillä henkilöstöpalveluilla, kuten ennaltaehkäisevällä henkisen ja fyysisen sekä sosiaalisen virkistystoiminnan organisoimisella ja sairaanhoitoon laajennetulla työterveyshuollolla. Lisäksi jokaisella kunnan henkilöstöön kuuluvalla on mahdollisuus säännöllisesti osallistua työnantajan tukemiin kuntoutuspalveluihin (kuntosali- ja uimahallivuorot, liikuntapäivät ja 3 fysikaalista hoitokertaa/sairaus/vuosi). Kuntatyönantaja edellyttää taloudellisista omavastuuosuutta ja omien henkilökohtaisten lomapäivien käyttämistä kuntoutuskursseihin. Työajan ulkopuolisilla virkistystapahtumilla tuetaan henkistä jaksamista ja työssä viihtyvyyttä.

15.5. Rautalammin tuloslaskelmaennuste 2016-2021

TP2016 €	Nimi	TA2017 €	TA2018 €	TS2019 (1000)	TS2020 (1000)	TS2021 (1000)
	TULOSLASKELMA					
	TOIMINTATUOTOT					
1.172.591	Myyntituotot	891.230	955.457	+930	+460	+460
765.063	Maksutuotot	815.490	858.504	+860	+420	+420
823.278	Tuet ja avustukset	841.658	777.670	+650	+450	+450
558.805	Muut toimintatuotot	549.942	568.605	+560	+560	+560
3.315.738	TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	3.098.320	3.160.236	+3.000	+1.890	+1.890
	TOIMINTAKULUT					
	Henkilöstökulut					
-6.163.154	Palkat ja palkkiot	-6.587.596	-6.484.307	-6.357	-3.150	-3.150
	Henkilösivukulut					
-1.526.213	Eläkekulut	-1.476.350	-1.264.521	-1240	-820	-820
-355.112	Muut henkilösivukulut	-382.130	-265.425	-261	-250	-250
-8.044.479	Henkilöstökulut yhteensä	-8 446.076	-8.014.253	-7.858	-4.220	-4.220
-13.214.385	Palvelujen ostot	-13.559.880	-14.233.795	14.321		
	Muut kuin soite-palveluostot				-3.000	-3.000
-1.361.066	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1.420.513	-1.465.874	-1.400	-800	-800
-1.554.715	Avustukset	-1.385.030	-1.067.300	-1.100	-950	-950
-287.310	Muut toimintakulut	-237.614	-227.196	-260	-260	-260
-24.461.954	TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-25.049.113	-25.008.418	-24.939	-9.230	-9.230
-21.142.216	TOIMINTAKATE	-21.950.793	-21.848.182	-21.939	-7.340	-7.340
10.525.900	Verotulot	10.450.000	10.421.000	+10.600	+5.000	+5.000
12.979.754	Valtionosuudet	12.550.000	12.345.342	+12.210	+3.800	+3.800
	Rahoitustuotot ja -kulut					
2.628	Korkotuotot	500	1.000			
151.064	Muut rahoitustuotot	150.000	250.000	+250	+200	+200
-180.982	Korkokulut	-258.500	-270.000	-270	-330	-330
-70.963	Muut rahoituskulut	-1.950	-720	-1	-5	-5
+2.265.185	VUOSIKATE	939.257	898.440	+850	+1.330	1.330
	Poistot ja arvonalentumiset					
-815.545	Suunnitelman mukaiset poistot	-781.000	-772.538	-800	-850	-850
	Satunnaiset tuotot					
+1.449.640	TILIKAUDEN TULOS	+157.984	125.902	+50	+480	+480
+1.449.640	TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	+157.984	125.902	+50	+480	+480

15.6. Rahoituslaskelma 2017-2021

	Nimi	TA2017	TA 2018	TS 2019	TS 2020	TS2021
4	RAHOITUS					
95	KUNNANHALLITUS					
950	ANTOLAINOJEN VÄHENNYKSET					
1703	Hallinto-osasto ja vuokrat	0				
1834	Muut konsernisaatavat	0				
*	ANTOLAINOJEN VÄHENNYKSET	0				
970	PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄH.					
2530	Lainat kotimaisilta talletus-	0				
2540	Lainat Kuntarahoitus Oy:ltä	1 400 000	1.500.000	1.300.000	1.400.000	1.500.000
2560	Lainat valtiolta	0				
2575	Lainat Kuntien Eläkevuutukset	0				
2730	Lainat kotimaisilta talletuspankeilta	0				
2740	Lainat Kuntarahoitus Oy:ltä	0				
2760	Lainat valtiolta	0				
2775	Lainat Kuntien Eläkevuutukset	0				
2957	Ostovelat	0				
*	PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	1 400 000	1.500.000	1.300.000	1.400.000	1.500.000
980	PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LIS					
2530	Lainat kotimaisilta talletus-	0				
2540	Lainat Kuntarahoitus Oy:ltä	-1 000 000	-2.200.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
*	PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LIS	-1 000 000	-2.200.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
990	LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN LIS/VÄH					
2730	Lainat kotimaisilta talletuspankeilta	0				
2740	Lainat Kuntarahoitus Oy:ltä	0				
*	LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN LIS/VÄH	0				
**	KUNNANHALLITUS	400 000	-700.000	-300.000	-400.000	-500.000
***	RAHOITUS	400 000	-700.000	-300.000	-400.000	-500.000
****	KAIKKI YHTEENSÄ	400 000	-700.000	-300.000	-400.000	-500.000

Liite 1. Yritys- ja elinkeinotilasto

RAUTALAMMIN KUNNAN ELINKEINOTILASTO 2006-2017											
Muuttujat/ vuodet:	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Yritysten määrä kpl	255	252	243	248	249	246	270	264	263	255	<u>253</u>
Yrityskannan muutos %/vuosi	2,9	-1,2 %	-3,6 %	2,1 %	0,4 %	-1,2 %	9,8 %	-2,2 %	-0,4 %	-3,0 %	<u>-0,8 %</u>
Aloittaneet yritykset kpl	19	12	12	18	12	15	13	11	16	14	<u>9</u>
Lopettaneet yritykset kpl	15	22	15	10	18	21	18	15	18	22	<u>11</u>
Työpaikat, yhteensä kpl	1033	1040	997	1035	1023	989	973	1001	956		
Työpaikat, julkiset palvelut	340	297	298	297	307	297	333	351	329		
Työpaikat, yritysten palvelut	292	361	332	340	331	340	284	307	283		
Työpaikat, teollisuus ym.	145	147	130	135	148	126	121	132	129		
Työpaikat, maatalous- ja metsät.	230	216	210	215	215	203	208	188	189		
Työpaikat, muut	26	19	27	23	22	23	27	23	26		
Maatilojen määrä kpl	154	152	150	149	150	148	141	134	124	122	120
Maatilojen investoinnit (1000) €	1100	500	1633	680	800	800	600	600	600	500	700
Peltoa yhteensä, ha	4430	4430	4460	4430	4430	4450	4460	4460	4400	4400	4400
Marjantuotanto, ha	94	91	92	84	82	81	81	81	72	74	73
Maidontuotanto litraa	4025143	3968361	4041807	4376141	4539547	4838025	5060312	5192059	5148047	5240970	<u>5300000</u>
Kunnan elinkeinojen rahoitus €	280290	246364	195722	210765	226951	230583	302965	258255	170410	<u>291879</u>	<u>321722</u>
Kunnan panostus €/asukas	78,03	69,56	55,6	62,15	65,2	66,95	88,38	76,52	51,56	<u>88,77</u>	<u>98,18</u>
Työttömyysaste %	11,2	9,8	11,5	11,5	10,8	11,8	12,0	12,9	14,7	12,2	<u>7,5</u>
Yhteisöveron tuotto	772300	731107	576574	735000	783748	476063	546848	540000	699200	<u>520000</u>	<u>514000</u>
Rautalammin asukasluku	3592	3542	3520	3477	3481	3444	3428	3375	3305	3288	<u>3277</u>

Alleiviivatut luvut ovat arviolukuja !

Päivitetty 08.12.2017

Työssäkäyntitilasto (Työpaikkojen määrät) vuodelta 2016 julkaistaan 19.12.2017.